

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN KARHEN RYHMIKSELLE

Verna Nieminen W25577
Susanna Siekkinen Z 25518
Opinnäytetyö, kevät 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)+ lastentar-
hanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Siekinen, Susanna & Nieminen, Verna. Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ryhmäperhepäiväkoti Karhen Ryhmikselle. Diak Etelä, kevät 2015, 70 s., 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia varhaiskasvatussuunnitelma sekä varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeet yksityiselle ryhmäperhepäiväkodille, Karhen Ryhmikselle. Päivitetyn varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena oli kuvata ja dokumentoida tarjottu päivähoiton palvelu sekä parantaa tarjotun palvelun laatua uudistettujen varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeiden kautta. Suunnitelman laatiminen perustui Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, Ylöjärven kunnan arvoihin ja suosituksiin, ajankohtaiseen ammatilliseen kirjallisuuteen sekä ryhmäperhepäiväkoti Karhen Ryhmiksen olemassa olevaan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tietoa uuden varhaiskasvatussuunnitelman laatimista varten kerättiin henkilökunnan yhteisessä palaverissa, lapsia havainnoimalla sekä vanhemmille suunnatulla kirjallisella kyselyllä. Kyselyn avulla haluttiin selvittää, mm. millaisena vanhemmat näkevät Karhen Ryhmiksen hoitopaikkana.

Opinnäytetyössä kuvattiin varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen prosessi. Varhaiskasvatussuunnitelman kokoaminen toteutettiin kevään 2015 aikana ja siihen osallistuivat Karhen Ryhmiksen henkilökunta, vanhemmat sekä Karhen Ryhmiksen lapsia. Varhaiskasvatussuunnitelman kanteen laitettiin Karhen Ryhmiksen oma logo, käpylehmä kuvaamaan maalaisympäristöä, jossa ryhmäperhepäiväkoti sijaitsee. Vanhemmille suunnatun kyselystä selvisi muun muassa, että vanhemmat pitivät tärkeinä asioina ryhmäperhepäiväkoti Karhen Ryhmiksen kodinomaisuutta ja turvallista kasvuympäristöä sekä perinteisiä ja monipuolisia perustoimintoja ja, kuten ulkoilua, leikkejä, ohjattua toimintaa ja kädentaitoja tukevaa toimintaa, esimerkiksi askartelua. Vanhemmat kokivat kodin ja Karhen Ryhmiksen yhteistyön olevan avointa ja joustavaa. Vanhemmat kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteen ja lapsen kasvatuksellisiin asioihin liittyen.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, ryhmäperhepäivähoito, kasvatuskumppanuus, osallisuus ja varhaiskasvatussuunnitelma.

ABSTRACT

Nieminen, Verna and Siekkinen, Susanna.

Group family day care, Early childhood Education plan in group family day-care center Karhen Ryhmis.

70 p., 5 appendices, Language: Finnish.

Järvenpää, Spring 2015.

Diaconia University of Applied sciences. Degree programme in Social Services, Option in Education Degree. Bachelor of Social Services.

The objective for the thesis was to design early childhood education plan and early childhood education plan –form for the private group family day care center Karhen Ryhmis. The intention of the plan was to describe and document the offered day care services and to improve the quality of the offered services via the new early childhood education plan and the early childhood education plan –form. For the parents it was wanted to communicate theoretical knowledge about early childhood education plan and functional themes and values of group family day-care center Karhen Ryhmis. Therefore there were used also references from literature. The creation of the plan was based on the early childhood education plan basics of National institute for health and welfare, the values and recommendations of the city of Ylöjärvi, current professional literature and for the existing early childhood education plan of the group family day care home Karhen Ryhmis.

The data for the new early childhood education plan was collected by the staff internal meetings, observing the children behavior and written questionnaire focused for the parents. By using the questionnaire the aim was to discover how parents see Karhen Ryhmis as a care place, how parents have experienced cooperation, have parents had enough support from the staff, how parents have experienced the staff support and what kind of activities they would like to have for their children during day care. The questionnaire had also open field for free word for the parents to give positive or negative feedback with possible development ideas.

The thesis describes the project for the early childhood education plan. The preparation of the early childhood education plan was carried out during the spring 2015 and was participated by the staff, the parents and the children. The front page of the thesis was decorated by the Karhen Ryhmis own logo, “cone cow” to describe rural environment where the care center is located. The parents appreciated homely circumstance of the Karhen Ryhmis, safe growing environment and traditional and a large variety of basic functions such as outdoor activities, plays, directed activities and hand skill supported activities such as handicrafts. The parents felt co-operation between home and Karhen Ryhmis open and flexible. Parents felt also that they had received support for parenting and child educational issues.

Keywords: Early childhood education, group family day care, educational partnership, participation and early childhood education plan.

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
1 KARHEN RYHMIS	9
1.1 Ryhmiksen arvot ja toiminta	9
1.2 Vuorovaikutus Ryhmiksellä	12
2 PÄIVÄHOIDON HISTORIA SUOMESSA.....	15
3 PÄIVÄHOITO SUOMESSA.....	17
3.1 Päiväkoti.....	20
3.2 Perhepäivähoito	21
3.3 Ryhmäperhepäivähoito.....	22
3.4.Kotihoito	22
4 VARHAISKASVATUS	24
4.1 Laadukas varhaiskasvatus	24
4.2 Varhaiskasvatussuunnitelma.....	26
4.3 Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma	27
4.4 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi	29
5 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	31
5.1 Päivähoitolaki	31
5.2 Uusi varhaiskasvatuslaki	33
5.3 Lastensuojelulaki.....	34
5.4 Perusopetuslaki.....	35
5.5 Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi	36
5.6 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ..	36
5.7 Uusi sosiaalihuoltolaki	38

6 KASVU, KEHITYS, OPPIMINEN JA KASVATUS	41
6.1 Lapsen kasvu ja kehitys	41
6.1.1 Lapsen motorinen kehitys	42
6.1.2 Lapsen kognitiivinen kehitys	42
6.1.3 Lapsen emotionaalinen kehitys.....	44
6.1.4 Lapsen sosiaalinen kehitys	45
6.2 Lapsen oppiminen ja kasvatusta	47
7 LAPSEN OSALLISUUS	49
7.1 Lapsen osallisuus päivähoitossa	49
7.2. Lapsen osallisuuden haasteita	51
8 KASVATUKKUMPPANUUS.....	52
8.1 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet.....	54
8.2 Kasvatuskumppanuus ja yhteisvastuullisuus varhaiskasvatuksessa.....	57
9 KEHITTÄMISHANKE	59
9.1 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät	59
9.2 Kysely vanhemmille.....	60
9.3 Lasten havainnointi	64
9.4 Ryhmiksen hoitajien varhaiskasvatussuunnitelmapalaveri	65
10 TULOSTEN TULKINTA, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	67
10.1 Keskeiset tulokset ja johtopäätökset	68
10.2 Pohdinta	69
LÄHTEET.....	71
LIITE 1 KYSELYLOMAKE VANHEMILLE	76
LIITE 2 Karhen Ryhmiksen varhaiskasvatussuunnitelma	77
LIITE 3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma alle 3- vuotiaille	83
LIITE 4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma 3-5 vuotiaille.....	90

JOHDANTO

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena hankkeena, jossa laadimme varhaiskasvatussuunnitelman sekä uudet varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeet yksityiseen ryhmäperhepäiväkotiin, Karhen Ryhmikseen. YK:n Lapsen oikeuksien julistuksen mukaan lapsen hyvinvointia tulisi edistää ja varmistaa luomalla lapselle sellainen ympäristö ja maailma, jossa hän voisi saada mahdollisimman hyvät lähtökohdat elämäänsä. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapselle tulee pyrkiä luomaan turvallinen ja lasta eri tavoin tuleva ympäristö, jossa lapsella on mahdollisuudet kehittää omia yksilöllisiä kykyjään ja valmiuksiaan. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10.)

Hankkeen tavoitteena on, että uudistetun ryhmäperhepäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman avulla voitaisiin parantaa palvelun laatua ja huomioida paremmin koko lapsiryhmän tarpeita. Uusitun yksilöllisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on olla selkeästi ryhmäperhepäiväkodin toimintaan sopiva. Uudistettu varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä perheiden kanssa heidän toiveensa ja ajatuksensa huomioiden. Halusimme tutkia ja kartoittaa perheiden toiveita uuden suunnitelman laatimisen pohjaksi koska perheet ovat asiakkaina ja ostavat Karhen Ryhmikseltä palveluja, siksi on tärkeää pystyä vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin.

Karhen Ryhmiksellä arvostetaan paljon kasvatuskumppanuutta, lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen uusimisen tarkoituksena on parantaa kasvatuskumppanuuden ja varhaiskasvatuksen laatua Karhen Ryhmiksellä. Tyytyväiset asiakkaat ovat tärkeitä ja mitä paremmin voidaan huomioida perheiden ja lapsen yksilöllisiä tarpeita yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien kautta, voidaan vaikuttaa paremmin kasvatuskumppanuuden sekä lapsen edun toteutumiseen.

Karhen ryhmäperhepäiväkodin nykyinen varhaiskasvatussuunnitelma on tehty Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Suunnitelmaa oli aika päivittää ja ryhmäperhepäiväkodin henkilökunta toivoi, että suunnitelma tehtäisiin ryhmäperhepäiväkodin tarpeita vastaavaksi ja heidän toimintansa näköiseksi. Tarkoitus on myös uusia ryhmäperhepäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeet. Karhen Ryhmiksestä puhuttaessa tässä työssä käytetään Ryhmis-nimeä.

1 KARHEN RYHMIS

Karhen Ryhmis on yksityinen ryhmäperhepäiväkoti, joka on perustettu vuonna 2010. Ryhmäperhepäiväkoti sijaitsee Ylöjärvellä Karhen vireässä kylässä. Karhen kylä on noin 300 talouden maalaiskylä. Ryhmäperhepäiväkodissa on paikkoja 10 lapselle ja se työllistää kaksi hoitajaa. Tällä hetkellä kaikki paikat ovat täynnä. Tällä hetkellä toinen vakituinen hoitaja on äitiyslomalla ja hänen sijaisenaan on ryhmäperhepäiväkodin vakituinen sijainen. Toimitilat sijaitsevat keskellä kylää vanhassa pankin rakennuksessa, koulun ja seurakuntakodin läheisessä tuntumassa, mikä mahdollistaa yhteistyön koulun ja seurakunnan kanssa. Tilat on remontoitu toiminnan alussa ja ne ovat toimivat ja avarat. Ryhmäperhepäiväkodissa lapset saavat osallistua mahdollisuuksien mukaan kaikkeen arjen toimintaan ja toiminnan tavoitteena onkin olla mahdollisimman kodinomainen ja lapsen kasvua tukeva. Ryhmäperhepäiväkodissa ei järjestetä esiopetusta.

1.1 Ryhmiksen arvot ja toiminta

Ryhmiksen arvot ja toiminta on kiteytetty seuraavasti:

- ♥ kodinomaisuus
- ♥ turvallisuus
- ♥ suvaitsevaisuus
- ♥ hyvät käytöstavat
- ♥ hoito ja huolenpito
- ♥ lapsen aito kohtaaminen
- ♥ lapsen hyvinvointi
- ♥ kasvatuskumppanuus
- ♥ lapsen osallisuus.

(Nieminen, Ahkio & Kivelä 2015.)

Ryhmiksen toiminnan perustana ovat Ryhmiksen arvot. Ryhmiksen toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, kasvua ja oppimista sekä tarjota mahdollisimman hyvää hoitoa lapselle. Tärkeää Ryhmiksen toiminnassa on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja lapsen etu. Lapsi huomioidaan yksilöllisesti ja häntä ohjataan ikätasonsa ja kehityksensä mukaisesti. Tärkeää on, että lapsi viihtyy hoidossa ja että lasten ja hoitajien välit ovat läheiset. Tärkeää on antaa lapselle aikaa ja antaa lasten olla lapsia. Tärkeä osa Ryhmiksen toimintaa on yhteistyö vanhempien kanssa sekä hyvä ja sujuva arki. Pieni ryhmä, kodinomainen hoitoympäristö kuten itse tehty kotiruoka, läheiset välit hoitajien ja lasten välillä sekä hyvät välit vanhempiin luovat **kodinomaisuuden** Ryhmiksen toimintaan. (Nieminen ym. 2015.)

Kasvattajan tärkeä tehtävä on turvata lapselle hänen lapsuutensa. Lapsilähtöinen kasvatustapa on tietoisuutta toimintaa, jonka lähtökohtana ovat lapsen yksilölliset tarpeet, kokemukset, kehitystaso sekä kiinnostuksen ja mielenkiinnon kohteet (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 11, 37, 124.) **Lapsen osallisuus ja lapsen aito kohtaaminen** ovat tärkeitä arvoja Ryhmiksellä, joiden toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Ryhmiksellä nämä arvot toteutuvat parhaiten arjen tilanteissa, huomioimalla lapsi yksilöllisesti, kuuntelemalla, arvostamalla ja antamalla lapselle aikaa. Lapselle halutaan antaa myös mahdollisuus vaikuttaa Ryhmiksen toimintaan sekä huomioimalla lapsen erityistarpeet. (Nieminen ym. 2015.)

Lapsi tarvitsee onnistumisen kokemuksia, jotta lapsen itseluottamus sekä myönteinen minäkuva vahvistuvat ja kehittyvät (Järvinen ym. 2009, 11). Ryhmiksellä jokaista lasta kannustetaan oppimaan uutta, jonka kautta lapsi voi saada uusia onnistumisen kokemuksia sekä ylittää samalla omien taitojensa ”ylittämiseen” (Nieminen ym. 2015).

Ryhmäperhepäivähoidon tyypillisiä toimintamuotoja ovat vapaa leikki, ohjattu leikki, kädentyöt, musiikkituokiot, työtehtävät, ulkoilu sekä liikunta (Väisänen

2006, 11). Aikuisten on tärkeää antaa tilaa lapsen tärkeille asioille mielikuvitukselle, leikille, sadulle, harrastuksille ja oleilulle (Järvinen ym. 2009, 11). Leikki nähdään keskeisenä lapsen oppimista ja kehitystä edistävänä toimintana, lapsi oppii leikkiessään. Yhdessä leikkiessä lapset harjoittelevat tunteiden ilmaisua, toisen huomioimista, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä kehittyvät fyysisissä ja kielellisissä taidoissa. (Virolainen 2014, 175.) Vapaalla leikillä tarkoitetaan leikkiä, joka toteutuu lasten toiveiden mukaisesti. Myös vapaassa leikissä kasvattajan tulee olla läsnä ja valvoa tilannetta sekä tarvittaessa ohjata leikkiä. (Koivunen 2009, 41.)

Lapsen ohjaamisen tavoitteena on, että lapsi kykenisi omatoimisesti ja itsenäisesti suoriutumaan ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti asioista. (Virolainen 2014, 161). Ohjatun toiminnan avulla tuetaan ja kehitetään lapsen oppimisprosesseja. Ohjattu toiminta on aikuisen ohjaamaa toimintaa, sen suunnittelussa otetaan huomioon lapsen kiinnostuksen kohteet, ikä- ja kehitystaso sekä lapselle luontainen tapa toimia. (Järvinen ym. 2009, 175.)

Perushoito koostuu ruokailusta, ulkoilusta, lepo hetkestä, siisteydestä, vessäkäynneistä ja hygieniasta sekä pukeutumisesta ja riisumisesta. Säännöllinen päivärytmi rutiineineen tuo turvallisuuden tunnetta ja selkeyttä lapsen päivään. (Järvinen ym. 2009, 145, 167.)

Tärkeä osa Ryhmiksen toimintaa on vapaa leikki, jossa vain ongelmatilanteissa ohjataan lapsia. Ryhmiksen ohjattua toimintaa ovat ohjattu leikki, liikuntatuokiot sisällä ja ulkona, musiikki- sekä kädentaito tuokiot. Ryhmiksen tärkein tehtävä on taata lapselle hyvä ja turvallinen hoito. **Hoito ja huolenpito** toteutuvat Ryhmiksellä lapsen perustarpeista huolehtimalla ja lapsen tarpeisiin vastaamalla. (Nieminen ym. 2015.)

Turvallisessa kasvu- ja oppimisympäristössä huomioidaan sekä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö (Järvinen ym. 2009, 145). Hyvä oppimisympäristö mahdollistaa kasvua ja kehitystä edistävään toimintaan. Kasvattajalla on myös

merkittävä osa oppimisympäristöä. Tärkeää on kasvattajan aito kiinnostus lapsen kohtaamiseen ja lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. (Virolainen 2014, 146.) Ryhmiksellä on tarkoituksenmukainen oppimis- ja hoitoympäristö, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä ja jossa lapsen on hyvä ja turvallista olla. Lapsen **turvallisuus** luodaan takaamalla lapselle fyysisesti ja henkisesti suotuisa ympäristö sekä mahdollisimman pysyvät olosuhteet. (Nieminen ym. 2015.)

1.2 Vuorovaikutus Ryhmiksellä

Hoito- ja kasvatustyön perustana ovat erilaiset vuorovaikutustilanteet ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Parhaimmillaan vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on kasvatuskumppanuutta. Yhteiset keskustelut kasvattajan ja vanhempien kesken ovat luonnollinen osa päivähoidon arkea. Kodin ja perheen kasvatustyön tukeminen on vanhempien ja kasvattajan sitoutumista yhteiseen kasvatustehtävään. (Järvinen ym. 2009, 125, 165.) Lapsen ja kasvattajan vuorovaikutus päivähoitossa on kaksisuuntaista viestintää, jossa kumpikin osapuoli on aktiivisen vuorovaikutuksen ylläpitäjä. Jotta lapsi omaksuu aktiivisen roolin vuorovaikutustilanteissa, hänellä tarvitsee olla käsitys siitä, että kasvattajat ovat kiinnostuneita hänestä ja hän voi vaikuttaa käyttäytymisellään ympäristöönsä. (Virolainen 2014, 157–158.)

Osana Ryhmiksen toimintaa on vuorovaikutus lasten ja vanhempien kanssa. **Kasvatuskumppanuus** toteutuu vanhempien kanssa eri yhteistyömuotojen kautta. Vanhempien kanssa käydään varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja, joissa sovitaan yhdessä lasta koskevista asioista. Vanhemmille tiedotetaan lapsen ja Ryhmiksen asioista. Tärkeää on huomioida vanhempien oman lapsensa asiantuntijuus. Osana Ryhmiksen toimintaa on tiivis yhteistyö perheen kanssa ja perheen arvojen kunnioittaminen. Ryhmiksen arkea ovat päivittäiset keskustelut lasten asioista vanhempien kanssa. Lasten kanssa vuorovaikutustilanteet syntyvät arjen toiminnassa. Tärkeää on lapsen arvostaminen, hyväksyminen ja kuuntelu sekä lapsen mielipiteen arvostaminen. (Nieminen ym. 2015.)

Lapsen vertaisryhmän muodostavat hänen ystävänsä ja kaverinsa. Vertaisryhmä on tärkeä sosiaalinen verkosto, jossa voi tehdä sosiaalisia vertailuja. Lasten välille syntyneissä vuorovaikutussuhteissa oleellista on ystävyys ja muiden hyväksyntä tai torjunta. Hyväksyntä edistää lapsen itsetuntoa ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Torjunta lisää sosiaalista syrjäytymisriskiä. (Laine 2014, 101.) Ryhmiksellä isommat lapset tukevat pienempien kehitystä esimerkillään (Nieminen ym. 2015).

Kasvattajan tehtävä on asettaa lapselle rajat, jotka ilmaisevat sen mikä on sallittua (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivèn & Välimäki 2009, 166). Yhteisistä pelisäännöistä sovitaan tutustumiskäynneillä ja hoitoa aloitettaessa. Tärkeää on tarjota lapselle ja vanhemmille riittävät tutustumismahdollisuudet. Ryhmiksellä opetetaan lapsille arjen toiminnassa **hyviä käytöstapoja** sekä **suvaitsevaisuutta**. Kaikki lapset ovat samanarvoisia ja ketään ei saa kiusata tai syrjiä. Lapsia opetetaan kohtelevaan toisia arvostavasti ja kohteliaasti. (Nieminen ym. 2015.)

Kasvattajien tulee ottaa esille lapsen mahdolliset kehityksen ongelmat vanhempien kanssa. Erityiskasvatus on osa lapsen laadukasta varhaiskasvatusta sekä osa lapsen kokonaisvaltaista kasvatusta ja kuntoutusta. (Järvinen ym. 2009, 80.) Huolen herätessä lapsen kehityksestä jutellaan vanhempien kanssa ja sovitaan yhteisesti toimista, miten lapsen kehitystä voitaisiin tukea. Ongelmatilanteissa Ryhmiksen resurssit ovat rajalliset, tarvittaessa perhe ohjataan kaupungin palveluihin. Mahdollisuuksien mukaan saadaan kiertävä erityislastentarhanopettaja käymään. (Nieminen ym. 2015.)

Lapsesta ja hänen kasvustaan kerätään tietoa erilaisin menetelmin, jotta nähdään miten hän kasvaa ja kehittyy. Tietoa käytetään kasvatuksessa ja sen suunnittelussa. Toiminnan suunnittelu perustuu tietoisuuteen ja tuntemukseen lapsen tarpeista ja ryhmän kokemuksista. Tietoa kerätään lisää keskustelemalla vanhempien kanssa ja lapsia havainnoimalla. Havaintojen pohjalta lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista arvioidaan yksilöllisesti. Lasta koskevat tiedot voidaan kir-

jata esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja kasvunkansioon. (Järvinen ym. 2009, 37, 154.) Ryhmiksellä on käytössä kasvunkansiot, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, keskustelut vanhempien kanssa sekä lapsen havainnointi arjen toiminnassa. **Lapsen hyvinvoinnin** toteutumiseen kiinnitetään Ryhmiksellä huomiota havainnoimalla lasta kokonaisvaltaisesti. Lapsen hyvinvoinnin toteutuminen arjessa on tärkeää. (Nieminen ym. 2015.)

Ammatillisuuteen kuuluvat itsearviointitaidot, yhteisöllinen arviointi ja asiakaspalautteen kerääminen. Ammatillista kasvatusta edesauttavat jatkuva monipuolinen oman toiminnan ja koko päivähoidon sekä lapsen arviointi. Lapsen arviointiin osallistuvat myös vanhemmat ja lapsi. (Järvinen ym. 2009, 188.) Ryhmiksellä on käytössä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, henkilökunnan palaverit sekä henkilökunnan kouluttaminen (Nieminen ym. 2015).

2 PÄIVÄHOIDON HISTORIA SUOMESSA

Perinteisesti vallitsevin lasten hoitoympäristö Suomessa on ollut maatalousyhteisö. Maatalousympäristössä eläessä lapset hoidettiin työnteen yhteydessä. Työn- ja huolenpidon yhdistäminen on vanha käytäntö. Pienimpien lasten hoidon tavoitteena oli, että lapsi oli hiljaa tai nukkui, eikä hoitoon kuulunut sosiaalista aktivointia aikuisen taholta. Vuonna 1860 lääkäri Lönnrot kritisoi pienten lasten huonoa asemaa ja hoitoa kirjoittamansa kirjasen ja lehtiartikkeli sarjan avulla ”Minkä tähden kuolee niin paljon lapsia ensimmäisellä ikävuodella”. Pienten lasten tavallisimpiin kuolemaan johtavina syinä lääkäri Lönnrot piti sopimatonta ruokaa, vilua, likaisuutta ja yleensä huonoa hoitoa. (Välimäki, 1999, 65.)

Ensimmäinen pikkulasten koulu perustettiin vuonna 1839 Kokkolaan. Pikkulasten kouluja perustettiin kaupunkeihin, niiden tarkoitus oli antaa lapsille tiedollista opetusta ja toimia samalla lasten hoitopaikkana. Opetus oli hyvin kurinalaista ja koulumaista. Pikkulasten koulut olivat lastentarhain edeltäjiä, joita perustettiin ennen varsinaista lastentarhatoimintaa. (Välimäki 1999, 79–81.)

Ensimmäinen seimi-tyyppinen päivähoitopaikka perustettiin vuonna 1861 Helsinkiin rouvasväen yhdistyksen toimesta. Seimiä perustettiin kaupunkeihin ja tehtaiden luokse auttamaan kodin ulkopuolella työssä käyviä naisia. Seimet olivat pienimpien lasten säilyttämiseen ja huolenpitoon tarkoitettuja laitoksia, joiden toiminnasta huolehtivat terveydenhuollon henkilöstö. (Välimäki 1999, 76–77.)

Suomen ensimmäinen lastentarha perustettiin Tammisaareen vuonna 1861. Ensimmäiset lastentarhat pohjautuvat Uno Cygnaeuksen ajatukseen lastentarhoista osana kansansivistys- ja kansakoulujärjestelmää. (Välimäki 1999, 94; Salminen & Salminen 1985, 101.) Ensimmäisen kansanlastentarhan perusti Hanna Rothman vuonna 1888 Helsinkiin. Tämän voidaan katsoa olevan nykyaikaisen päivähoito toiminnan alku Suomessa. Kansanlastentarhan tarkoitus oli huolehtia

kaikkein köyhimpien lasten hyvinvoinnista. (Hänninen & Valli 1985, 59,64; Välimäki 1999, 98; Salminen & Salminen 1985, 104.)

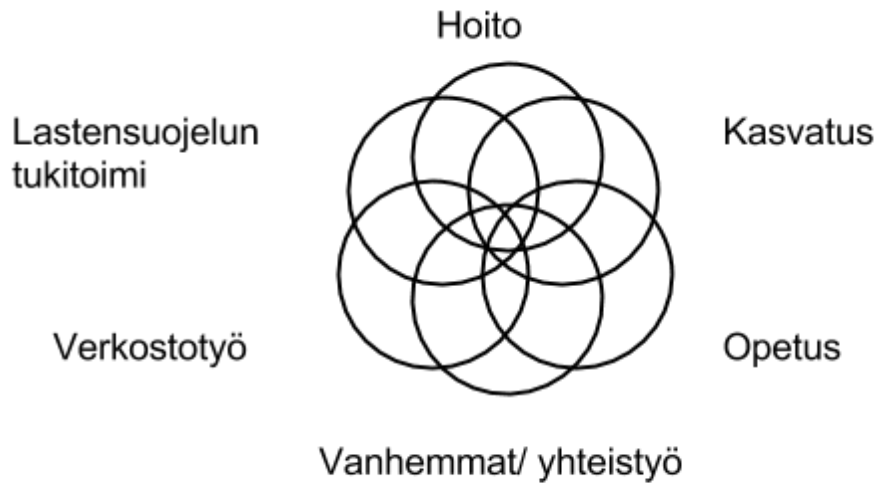
Laki lasten päivähoidosta tuli voimaan 1973 ja määrittelee päivähoidon kaikille sitä tarvitseville tarkoitetuksi sosiaalipalveluksi, eikä vain enää huono-osaisille kohdennetuksi palveluksi. Lastentarhat ja seimet lakkautettiin ja näiden tilalle tulivat päiväkodit. Lain mukaan perhepäivähoidosta tuli tasavertainen hoitomuoto päiväkodin rinnalle. Päivähoidon muodoiksi laissa määriteltiin päiväkotit, perhepäivähoito ja leikkitoiminta. (Hänninen & Valli 1985, 193, 196–197; Välimäki 1999, 143; Kinos & Palonen 2012, 232.)

Laki lasten kotihoidon tuesta tuli voimaan vuonna 1985. Vuodesta 1990- lähtien lapsen huoltajat ovat voineet saada alle kolmevuotiaalle kotihoidon tukea vanhempainrahakauden päätyttyä. Vuodesta 1996 päivähoito on ollut subjektiivinen oikeus kaikille alle kouluikäisille lapsille. Käytännössä subjektiivinen päivähoito-oikeus tarkoittaa sitä, että päivähoitopaikan saaminen ei ole sidoksissa vanhemman työssäkäyntiin tai perheen muihin olosuhteisiin. (Välimäki 1999, 153 161; Kinos & Palonen 2012, 241; Sipilä, Rantalaiho, Repo & Rissanen 2012, 19; Alasuutari 2003, 25.)

3 PÄIVÄHOITO SUOMESSA

Päivähoidon tarkoituksena on tukea kodin kasvatusta. (Järvinen ym. 2009, 125). Suomalaisessa päivähoidossa yhdistyvät lapsille tarkoitettu varhaispedagogiikka ja vanhemmille tarjottava sosiaalipalvelu. Näin mahdollistetaan vanhempien työsäkäynti tai opiskelu. (Vilèn, Vihunen, Vartiainen, Sivèn, Neuvonen & Kurvinen 2006, 194.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee esille lapsen tukemisen tärkeys ja välttämättömyys. Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoidon. Jokaisen lapsen vanhemmilla on oikeus valita haluavatko kasvattaa ja hoitaa lapsensa itse tai hankkia hänelle päivähoidon paikan. Vanhemmat voivat valita päivähoidon paikan kunnalliselta- tai yksityiseltä palveluntarjoajalta. Kunta tarjoaa päiväkotia- sekä perhepäivähoidon paikkoja. Yksityinen sektori tarjoaa myös päivähoitopalveluja lapsille. Yksityisellä sektorilla on tarjolla esimerkiksi ryhmäperhepäivähoito- sekä perhepäivähoidon paikkoja ja päiväkotipaikkoja. Myös yhdistykset ja säätiöt tarjoavat päivähoitopalveluja. Suomessa päivähoito on tarkoitettu 1-6 -vuotiaalle lapsille. Päivähoidon osallistuminen on vapaaehtoista. Päivähoidon toteutuksessa pyritään huomioimaan lasten yksilölliset erot monella eri tavalla. Päivähoidossa kasvattajat pyrkivät ymmärtämään ja arvostamaan jokaisen lapsen ainutkertaisuutta. (Häkkinen, Kuokkanen & Virolainen 2006, 180.)

KUVIO 1. Päivähoidon perustehtävät (Koivunen 2009, 12).

Päivähoidon perustehtävät koostuvat lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opettamisesta sekä yhteistyöstä lasten huoltajien ja eri verkostojen kanssa. Päivähoidon tehtävä on tarvittaessa olla myös lastensuojelun tukitoimi perheelle. (Koivunen 2009, 12.)

Kunnan tehtävänä on kunnassa asuvien perheiden päivähoitopalvelun tarpeeseen vastaaminen. Huoltajat voivat hakea päivähoitopaikkaa myös toisen kunnan alueelta, päivähoitopaikka voidaan myöntää myös toisen kunnan asukkaalle, jolloin korvauksen perimisestä asuinkunnalta tulee sopia kuntien kesken. Lapsella on oikeus asuinkunnan osoittamaan esiopetukseen, vaikka huoltajat olisivat valinneet lapsen päivähoitopaikan toiselta paikkakunnalta. Tällöin lapsen huoltajilla on velvollisuus vastata kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista päivähoitopaikan ja esiopetuksen järjestämispaikan välillä. (Päivähoitoa yli kuntarajojen 2015.)

Päivähoitolain muutoksen tavoitteena on, että kuntien välistä yhteistyötä voitaisiin edistää lapsen edun määrittelemissä rajoissa. Päivähoitoa ja sen uudistamista ja

soveltamista ohjaa aina lapsen edun periaate. Päivähoitoa on pidetty korostuneesti lähipalveluna, mutta päivähoitopaikan sijaintia harkittaessa on tärkeää ratkaista asia miettien sitä, missä ratkaisussa lapsen etu toteutuisi parhaiten. (Päivähoitoa yli kuntarajojen 2015.)

Vanhemmilla on useita eri tukimuotoja lasten päivähoidon vaihtoehtona. Perhe voi saada kansaneläkelaitokselta lasten kotihoidon tukea, joustavaa tai osittaista hoitorahaa tai yksityisen hoidon tukea. Lisäksi kunta voi myöntää palvelusetelin varhaiskasvatuspalvelun hankkimiseksi kunnan periaatteiden mukaisesti. (Tukimuodot 2015.)

Perheen on mahdollista hakea kotihoidontukea jos heillä on alle 3-vuotias lapsi, joka ei ole kunnan järjestämässä päivähoidossa. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista, joku muu hoitaja tai yksityinen päivähoidon tuottaja, esimerkiksi yksityinen päiväkotiki tai yksityinen perhepäivähoitaja. Kotihoidon tuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta ja siihen voi hakea tulojen mukaan määräytyvää hoitolisää. (Tukimuodot 2015.)

Yksityisen hoidon tukea perhe voi hakea, jos heillä on alle kouluikäinen lapsi, jota hoitaa perheen palkkaama hoitaja tai yksityinen päivähoidon tuottaja. Tukea ei voi saada kunnan järjestämään päivähoitoon tai jos lapselle ole varattu hoitopaikka kunnallisesta päivähoitosta. Yksityisen hoidon tuki koostuu hoitorahasta, tuloihin perustuvasta hoitolisästä sekä mahdollisesta kuntalisästä. (Tukimuodot 2015.)

Yksi kunnan käytettävissä oleva palveluiden järjestämistapa on palveluseteli, joita voidaan myöntää myös varhaiskasvatuspalvelujen osalta. Kunta voi järjestää esimerkiksi lasten päivähoidon antamalla palvelun käyttäjälle palvelusetelin, jolloin kunta ostaa päivähoitopalvelun yksityiseltä palvelun tuottajalta. Kunta sitoutuu tällöin maksamaan palvelun käyttäjän hankkimat palvelut setelin arvoon asti. Kunta asettaa itse palvelusetelin arvon ja hyväksyy yksityiset palveluseteli

palvelun tuottajat järjestelmän piiriin. Palvelusetelin käyttöön sisältyy perheen vapaus valita päivähoitopaikka kunnan hyväksymien palveluntuottajien valikoidusta se, jonka palveluita perhe haluaa käyttää. (Tukimuodot 2015.)

3.1 Päiväkoti

Päiväkodissa on yleensä 1-5 lapsiryhmää. Ryhmät on muodostettu yleensä ikäryhmien mukaan. Ryhminä ovat useimmiten alle 3-vuotiaat, 3-5-vuotiaat, sisarusryhmät, esiopetusryhmät ja erityistä tukea tarvitsevien lasten tai integroidut ryhmät. Eri päiväkotien toiminnan painotukset ja taustayhteisöt vaihtelevat. Suomessa suurin osa päiväkodeista on yhteiskunnan palvelua perheille ja osa päiväkodeista on yksityisiä. Päiväkotien henkilöstöön kuuluu kasvatusta- ja hoitohenkilöstöä. Päiväkotia johtaa päiväkodin johtaja, jolla tulee olla lastentarhanopettajan pätevyys. Päiväkodin opettajina toimivat lastentarhanopettajat, jotka saavat koulutuksen joko yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lisäksi päiväkodissa työskentelee lastenhoitajia, avustajia, keittiöhenkilöstöä ja siistijöitä. Lastenhoitaja voi olla koulutukseltaan lähihoitaja tai lastenohjaaja. Isoimmissa kunnallisissa päiväkodeissa työskentelee myös erityislastentarhanopettaja. Päiväkodin lapsiryhmissä yhtä aikuista kohden saa olla neljä alle 3 -vuotiasta lasta ja seitsemän 3-6-vuotiasta lasta sekä kolmetoista osapäivähoidossa olevaa yli 3-vuotiasta lasta. (Kirveslahti Sivén, Vahala, & Vihunen 2014, 222.)

Päiväkodin kaltaiseen työyhteisöön kuuluu elämän koko kirjo vaihtuvine sisältöineen, jolloin tärkeitäkin asioita saattaa jäädä hoitamatta, jos tehtävissä ei ole vastuhenkilöä. Päiväkodissa henkilökunnan toimenkuvat saattavat olla hyvin monimuotoisia, eivätkä välttämättä ole kovin selkeitä. Työntekijöiden henkilökohtaisia vastuualueita onkin sen vuoksi tärkeä jakaa ja määritellä päiväkodissa, koska ne selkeyttävät päiväkotityötä. Vastuualueiden jakamisen kautta jokainen voi paremmin keskittyä omaan työhönsä, mikä vähentää mahdollista päällekkäin tehtyä työtä. (Reunamo 2007, 103.)

3.2 Perhepäivähoito

Perhepäivähoito voi tapahtua perhepäivähoitajan omassa kodissa tai lapsen omassa kodissa. Hoitajalla voi olla myös omat alle kouluikäiset lapset kotona, jolloin heidät lasketaan osaksi ryhmää. (Kirveslahti ym. 2014, 223.) Perhepäivähoito on jo määrältään yksi merkittävimmistä päivähoiton muodoista päiväkotitoiminnan ohella. Perhepäivähoidon käytännöt ja toiminnot poikkeavat päiväkodin toiminnasta. Päivähoitoasetuksen mukaan yhdellä perhepäivähoitajalla saa olla kokopäiväisessä hoidossa enintään neljä alle kouluikäistä lasta sekä sen lisäksi esikoulu- tai kouluikäinen lapsi osapäiväisessä hoidossa. Ryhmäperhepäivähoito voi olla myös kolmiperhepäivähoitoa, jolloin yksi perhepäivähoitaja huolehtii kahden tai kolmen perheen lapsista näiden omissa kodeissaan vuorotellen. (Reunamo 2007, 148.)

Perhepäivähoitajan työssä on hyvä mahdollisuus kohdata ja toimia lasten kanssa yksilöllisesti pienen ryhmäkoon vuoksi. Työ on itsenäistä, monipuolista ja siinä on mahdollisuus vaikuttaa työn aikatauluihin itse. Perhepäivähoidossa korostuu kodinomaisuus ja joustavuus. Parhaimmillaan hyvä perhepäivähoito voi olla perheelle arvokas ja turvallinen saareke perheen omassa arjessa. Perhepäivähoidossa korostuu perushoidon asema, joka on yleensä kasvatuksen ydin. Perhepäivähoitajan on halutessaan helppo uudistaa ja kehittää omaa työtään muuttamalla omia työtapojaan. Kääntöpuolena työssä voi olla yhteisön tuen puute. (Reunamo 2007, 149.)

Sosiaaliset tavoitteet, ristiriitojen ratkaisu, rajojen asettaminen ja hyvien tapojen opettelu kuuluvat myös perhepäivähoidon arkeen samalla tavalla, kuin päiväkodissa. Perhepäivähoidon ilmapiiriä saattavat rasittaa haku- ja tuontitilanteet, pukemis- ja riisumistilanteet, koska niitä on vaikea porrastaa, eikä ole toista hoitajaa auttamassa. Perhepäivähoitajan päivään kuuluu myös ruoan laittamista ja siivoamista, jotka vievät aikaa ja huomiota pois lasten kanssa tehtävästä työstä. (Reunamo 2007, 151.)

3.3 Ryhmäperhepäivähoito

Ryhmäperhepäivähoito muodostuu muutamasta hoitajasta ja pienestä lapsiryhmästä, jotka toimivat kodinomaisessa ympäristössä, jossakin muualla kuin hoitajan kodissa (Korhonen 2014, 252). Ryhmäperhepäiväkoti sijoittuu päiväkodin ja perhepäivähoidon välimaastoon. Parhaimmillaan ryhmäperhepäivähoitoon sisältyy päiväkodin ja perhepäivähoidon parhaat puolet. Perhepäivähoidosta tulisi olla perushoito, arjen pedagogiikka ja kodinomainen toiminta- ja oppimisympäristö. Päiväkodista tulisi olla sisarusryhmän mielekkyys, toiminnan tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja työyhteisöllisyys. (Väisänen 2006, 10.)

Ryhmäperhepäiväkodissa työskentelee yleensä kaksi perhepäivähoitajaa, heillä saa olla hoidossa kahdeksan alle kouluikäistä kokopäivähoidossa olevaa lasta sekä kaksi osapäivähoidossa olevaa esiopetusikäistä tai perusopetuksessa olevaa lasta. Jos työntekijöitä on kolme, ryhmässä voi olla kaksitoista alle kouluikäistä lasta. Jos perhepäiväkodissa hoidetaan samanaikaisesti useampaa kuin 8 + 2 lasta, vähintään yhdellä perhepäivähoitajalla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 5§:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus, esimerkiksi lähihoitajan tutkinto. (Kirveslahti ym. 2014, 223.) Perhepäivähoitoa pidetään perhepäivähoidon yhtenä muotona, mikä onkin sen ainoa virallinen määritelmä. Ryhmäperhepäivähoitoa ohjaa sama lainsäädäntö, kuin muutakin päivähoitoa. (Väisänen 2006, 10, 12.)

3.4. Kotihoito

Vanhemmat voivat valita hoitavansa alle kolmevuotiasta lasta kotona, tällöin heille maksetaan kotihoidon tukea kaikista alle kouluikäisistä lapsista, jotka eivät ole kunnallisessa hoidossa. (Välimäki 1999, 153,161; Kotihoidon tuki 2014.) Kotihoidossa olevat lapset voivat osallistua kotihoidon lisäksi esimerkiksi avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Avointa varhaiskasvatus- ja kerhotoimintaa järjestä-

vät kunnat, seurakunnat sekä erilaiset järjestöt. (Varhaiskasvatus 2015.) Vanhemmat voivat halutessaan myös palkata hoitajan kotiin, jolloin perheen on mahdollista saada kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea lapsen iästä riippuen (Vanhempainvapaan jälkeen 2014). Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa lapsille ja perheille kuuluvia peruspalveluita sekä tarvittaessa myös tukipalveluja. Esimerkiksi avoimet palvelut mahdollistavat varhaiskasvatuksen palvelut myös kotihoidossa oleville lapsille. Tällöin palvelut toimivat tukipalveluna lapsiperheille. (Järvinen ym. 2009, 97.)

4 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämän piireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan lapsen ainutlaatuisuutta. Kun lapseen suhtaudutaan arvostavasti ja myönteisesti oppii lapsi arvostamaan itseään, ottamaan muita huomioon ja hyväksymään erilaisuutta. Tärkeää varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja kasvattajien yhteistyö eli kasvatuskumppanuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11,15; Kirveslahti ym. 2014, 213- 214; Järvinen ym. 2009, 124; Laine, Ruishalme, Salervo, Sivèn & Välimäki 2009, 133.)

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sisältää yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen kohteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua valtakunnallisesti sekä kuntien varhaiskasvatuksen laatimista. Varhaiskasvatuksen perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. (Kuokkanen 2014, 31, Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 7; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.)

4.1 Laadukas varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa lapsi sosiaalistuu aktiiviseksi toimijaksi omaehtoisen elämyksellisen toiminnan kautta, vertaisryhmä kontaktien sekä aikuisten tavoitteellisen ohjauksen avulla. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana ovat hoito, kasvatus ja opetus, jotka muodostavat kokonaisuuden, jolla tuetaan lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on tärkeä merkitys. Varhaiskasvatuksen käytännön toimintaa ohjaa lapsilähtöisyys, jossa aikuinen toimii oppimisen tukijana

aktiivisen kasvu ympäristön luojana lapselle. Tärkeää on lapsen kohtaaminen yksilönä. Keskeisen perustan oppimiselle antavat vertaisryhmät, leikki ja aikuisen tarjoamat aktiviteetit. (Kuokkanen 2014, 25; Järvinen ym. 2009, 124.)

Varhaiskasvatuksen arvopohjana ovat keskeiset kansainväliset lapsen oikeuksien sopimukset, kansalliset säädökset ja muut ohjaavat asiakirjat. Keskeisimpiä arvoja ovat lapsen ihmisarvo, lasten tasa-arvoinen kohtelu, syrjintäkielto, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja tasapainoiseen kehittymiseen, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen, oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, oikeus turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen, oikeus turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, oikeus tulla kohdatuksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, oikeus saada tarvitsemaansa tukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Varhaiskasvatuksen päämäärät ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä lapsen itsenäisyyden asteittainen lisääminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13). Varhaiskasvatuksen toiminnan keskeisinä sisältöinä ovat matemaattinen-, luonnontieteellinen-, historiallis- yhteiskunnallinen-, esteettinen-, eettinen- ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Lapsen toiminnan varhaiskasvatuksessa muodostavat oppiminen, leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18, 20, 26; Järvinen ym. 2009, 133–135.)

Laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa positiivisesti lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen. Kasvatuksella halutaan vaikuttaa kasvatettavaan. Kaikki kasvattajan toiminta on joko tietoista tai tiedostamatonta vaikuttamista lapseen ja siksi olisikin tärkeää, että kasvattaja pysähtyisi säännöllisesti pohtimaan omia toimintatapojaan kasvattajana. Hänen on myös tärkeää tiedostaa, mitä tänä päivänä pidetään hyvänä kasvatuksena ja millainen toiminta ei kuulu hyvään kasvatukseen. (Kirveslahti ym. 2014, 213- 214.)

Laadukkaana varhaiskasvatuksen kannalta on tärkeää, että jokaisella kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Hänen tehtävänä on suunnitella toimintaa ja mahdollistaa ympäristö, jossa lapsi pääsee toteuttamaan ja kehittämään itseään. Kasvattaja kannustaa lasta omatoimisuuteen, niin että lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja apua tarpeen mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 17.) Ammattitaitoinen kasvattaja tietää oman perustehtävänsä sekä on kiinnostunut lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan. Ammattitaitoinen kasvattaja tukee vanhempia ja vanhemmuutta. (Järvinen ym. 2009, 125.)

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Verkostotyön keskeisenä tavoitteena on riskitilanteisiin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Verkostotyöskentelyn tavoitteet ja toteuttamistavat tulee kirjata kunnan ja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmiin. Keskeisiä yhteistyötahoja verkostotyössä ovat lapsen sukulaiset sekä opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat, ja järjestöt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.) Verkostotyön tavoitteena on koota perheiden tuen tarpeeseen soveltuva tukiverkosto, niin että työskentely on lapsen ja perheen tavoitteiden suuntaista (Järvinen ym. 2009, 97).

4.2 Varhaiskasvatussuunnitelma

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjana on Lapsen oikeuksien sopimus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä sekä luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Tavoitteena on myös lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta ja vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuspalveluissa. (Kaskela & Kronqvist, 2007, 10.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman perustana ovat valtakunnalliset varhaiskasvatuksen perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon kunnan linjaukset, suunnitelmat, strategiat ja tavoitteet. Suunnitelmaan kirjataan eri palvelumuotojen ominaispiirteet, erityiset tavoitteet ja toimintatavat. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjausväline ja henkilöstön keskeinen työväline. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9, 43.)

Yksikön oma varhaiskasvatussuunnitelma on yksityiskohtaisempi, kuin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lähtökohdat yksikön hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudelle sekä niiden toteutuminen käytännössä. Suunnitelmassa kuvataan myös alueen ja yksikön erityispiirteet ja painotukset. Eri palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet kirjataan yksikkökohtaiseen suunnitelmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9, 43.) Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmasta ilmenevät yksikön historia, arvot, toiminta-ajatus, kasvatus- lapsi- ja oppimiskäsitys, arjen pedagogiikka, arjen päivärytmi, yhteistyökumppanit, sisällölliset orientaatiot sekä lapsen havainnoiminen, tukeminen ja arvioiminen (Järvinen ym. 2009, 126). Päivähoidon henkilöstö vastaa yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja sen arviointiin. Tärkeää on, että varhaiskasvatussuunnitelman sisältö on henkilökunnan ja vanhempien tiedossa. Varhaiskasvatussuunnitelma on yksi keskeinen perusta luotaessa hyvää ja toimivaa vanhempien ja henkilöstön muodostamaa kasvatusta yhteisöä. Varhaiskasvatussuunnitelma tulee päivittää tarvittaessa ja määräajoin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32, 44.)

4.3 Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on oppia tuntemaan lasta paremmin ja löytämään tapoja tukea lapsen hyvinvointia päivähoidossa. Lapsen

varhaiskasvatussuunnitelma toimii kasvattajan työvälineenä, joka ohjaa kasvattajan pedagogista toimintaa ja lapsen kasvua ja kehitystä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 34.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien kanssa hoitosuhteen alussa ja sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Lapsi voi myös osallistua varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin vanhempien ja kasvattajien sopimalla tavalla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman on tarkoitus ohjata lapsikohtaisesti varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelma on suunnitelmallisen varhaiskasvatuksen perusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9, 32–33; Järvinen ym. 2009, 125.)

Lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokonaiskehitys. Yhdessä vanhempien kanssa laaditaan lapsen kokonaiskehitystä tukeva suunnitelma, jonka tulisi olla joustava ja lapsen erityistarpeet huomioiva. Lapsen hyvinvointiin vaikuttavat monet asiat ja tekijät lapsen ympäristössä. Varhaislapsuudessa lapsen ensisijaisina hyvinvointia edistävinä tekijöinä pidetään turvallisia ja pysyviä läheisiä ihmissuhteita. Lapsen kasvaessa hyvinvointia edistäviksi asioiksi tulevat myös turvallinen ja lapselle mahdollisuuksia avaava lähiympäristö. Suurelle osalle suomalaisista lapsista myös laadukas päivähoito on yksi hyvinvointia edistävä tekijä. Lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavia periaatteita ovat muun muassa lapsen yksilöllisyyden, taitojen, valmiuksien ja osaamisalueiden havainnointi ja huomiointi sekä kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa. Yksi tärkeä periaate on myös kasvattajayhteisön pedagoginen toiminta sekä sen arviointi ja seuranta. (Kaskela & Kronqvist, 2007, 10, 11.)

Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeelle, millä on kahdenlaista merkitystä. Kirjallinen varhaiskasvatussuunnitelmalomake voidaan nähdä välineenä ja toimijana yhteiskunnallisen hallinnan prosesseissa, millä tarkoitetaan sitä, että käyttämällä varhaiskasvatustilomaketta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, lapsen kasvua ja kehitystä seurataan ja havainnoidaan yhteiskunnallisen käytännön mukai-

sesti. Yhteisen keskustelun ja suunnitelman laatimisen avulla pyritään vahvistamaan ja suuntaamaan lapsen ja myös vanhemman toimintaa tietyllä tavalla. Vastaavasti tavoitteena on myös rajata ja estää ei-toivottavia toimintoja sekä käyttäytymisiä. Asioihin on helpompi vaikuttaa yhteisten varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelujen kautta, jolloin ammattilaisen on helpompi ottaa puheeksi mahdollisesti vaikeitakin asioita ja ohjata tarvittaessa vanhempia toimimaan lapsen edun mukaisesti perheen omissa kasvatuskäytännöissä. (Alanen & Karila, 2009, 75.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan myös yhteistyön toimintatavoista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 33.) Yhdessä tehdyn varhaiskasvatussuunnitelman tulee kertoa enemmän lapsesta itsestään, kuin lapsen tuen tarpeesta (Kuokkanen 2014, 35–35; Virolainen 2014, 136; Kaskela & Kronqvist 2007, 13).

4.4 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi

Varhaiskasvatuksen perusteissa kuvataan hyvä ja tavoiteltava varhaiskasvatus. Laadun arviointiin osallistuvat vanhemmat, lapset, henkilöstö, hallinto sekä yhteistyötahot. Arvioinnilla määritellään miten asetetut tavoitteet on saavutettu, tunnistetaan vahvuuksia ja kehittämistarpeita. Tärkeää laadun arvioinnissa on säännöllinen dokumentointi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 45.)

Laadukkaana päivähoidon lähtökohtana ovat mahdollisimman hyvä hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteutuminen käytännössä. Oleellista on toimia lapsen parhaaksi. Lapsen näkökulmasta laadukas päivähoito on pysyvää hyvää oloa ja turvallisuuden tunnetta. Laadukasta päivähoitoa on yhdessä vanhempien kanssa suunniteltu yksilöllinen kasvatus, jossa on huomioitu lapsen tarpeet, toiveet ja näkökulma. (Virolainen 2014, 131- 133.) Laadukkaana päivähoitona voidaan

nähdä se, että lapsille on tarjolla hyviä ystävyyssuhteita, mukavaa tekemistä, iloisia oppimisen hetkiä, hyviä keskusteluja ja vuorovaikutusta turvallisen aikuisen kanssa. Vanhemmille laadukas päivähoito tarjoaa mahdollisuuden tavata muita vanhempia ja mahdollisuuden keskustella ammattitaitoisten kasvattajien kanssa. (Keskinen 2002, 235–236.)

Laadun arvioinnin tarkoituksena on toiminnan kehittäminen. Kehittämisen tähtävän laatutyön tavoitteena on toiminnasta oppiminen, tavoitteiden ja menettelyjen kehittäminen yhdessä sidosryhmien kanssa. (Nummenmaa 2004, 81.) Vanhemmat ja kasvattajat seuraavat ja arvioivat varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteiden toteutumista. Kasvattajat kehittävät suunnitelmia tarvittaessa ja määräajoin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

5 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Varhaiskasvatustyötä säätelevät monet eri lait, asetukset ja päätökset. Varhaiskasvatuksen toteutukseen vaikuttavat aina valtakunnalliset päätökset ja kunnan omat päätökset. Valtakunnallisella tasolla ohjaus tapahtuu pääosin eduskunnan ja valtioneuvoston asiakirjojen ja päätösten pohjalta. Muita keskeisiä ohjaavia tahoja ovat sosiaali- ja terveysministeriö, terveyden- ja hyvinvoinnin laitos sekä lääninhallitukset ja kunnat. Varhaiskasvatukseen vaikuttavat myös monet koulutus- ja tutkimuslaitokset, erilaiset ammattijärjestöt, opetushallitus, Suomen kuntaliitto, alueelliset sosiaalialan osaamiskeskukset sekä muut ministeriöt. Nämä pyrkivät vaikuttamaan varhaiskasvatukseen joko välillisesti tai suoraan kunnissa toteutettavaan varhaiskasvatustyöhön. Eduskunnan, ministeriön ja muun valtionhallinnon toteuttama ohjaus tapahtuu yleensä lakien, valtioneuvoston ja ministeriön päätösten kautta. Hyviä esimerkkejä ohjaavista laeista varhaiskasvatuksen alueella ovat muun muassa päivähoitolaki, lastensuojelulaki, perusopetuslaki ja laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi. (Häkkinen ym. 2006, 28–29.)

5.1 Päivähoitolaki

Päivähoitolaki sisältää säännökset päivähoidon erilaisista toimintamuodoista (päiväkotihoido, perhepäivähoito, leikkitoiminta, päivähoitotoiminta) sekä yksityisestä päivähoidosta. Laki määrittelee myös kunnan velvollisuuden järjestää päivähoitoa. Lasten päivähoito kuuluu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä. Päivähoitoa voidaan myöntää myös oppivelvollisuusikäisille lapsille, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty. Päivähoitolaissa on säädetty myös päivähoidon tavoitteista ja esimerkiksi erityistä hoitoa ja tukea tarvitsevien lasten päivähoidon järjestämisestä. Päivähoitolakia on muutettu vuoden 2013 alussa, jolloin päivähoidon hallinto on siir-

tynyt sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon-alalle. Asetus lasten päivähoidosta sisältää säännökset päivähoitoon liittyvien hakemusten käsittelystä sekä hakuajoista (2 §). Asetuksen 4 § määrittelee päivähoiton hoitoaikoja ja 6 § määrittelee hoito- ja kasvatushenkilökunnan ja lasten välisen suhdeluvun sekä hoito- ja kasvatushenkilökunnan kelpoisuusehdot päiväkodissa. Asetuksen 8 § käsittelee perhepäivähoitoa. Erityistä hoitoa ja tukea tarvitsevia lapsia koskevat säännökset ovat asetuksen 2 §:n 4 momentissa. (Laki päivähoidosta 1973.)

Eduskunta on hyväksynyt päivähoitolain muutokset ja maahamme on säädetty varhaiskasvatuslaki. Nykyisen lain muutokset tulevat voimaan 1.8.2015. Hallituksen esityksen mukaisesti lasten päivähoidosta annetun lain nimike on muutettu (36/1973) varhaiskasvatuslaiksi. Varhaiskasvatuksen käsite otetaan käyttöön, ja lain tavoitteet on ajantasaistettu ja modernisoitu. Keskeisiä muutoksia laissa ovat ravintoa ja toimintaympäristöä koskevien pykälien sanamuotojen täsmennykset, laissa korostetaan lapsen edun huomioimista päivähoitoa suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä laissa säädetään lasten ryhmäkoosta ja varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Sosiaalihuollon säädöksiä sovelletaan edelleen kuten aiemminkin. (Voimaan tuleva laki varhaiskasvatuksesta 2015.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on toimittanut hallituksen esitysluonnoksen uudesta varhaiskasvatuslaista lausunnolle, jota on ns. 2 vaihe. Esitysluonnoksessa on kaikki uudistetun lain pykälät. Lisäksi luonnoksessa kumotaan sosiaalihuoltolain kytkökset, jolloin on siirretty tarvittavia pykäläiä varhaiskasvatuslakiin, lukuun ottamatta asiakasmaksuja. Luonnoksessa on myös lapsen tukemiseen, tietosuoja, salassapito, hallinto ja valvonta pykäläiä sekä siinä kumotaan nykyisen päivähoitolain vielä voimassa olevat pykälät. Lisäksi siinä on pykäläiä yksityisestä palvelun tuottamisesta, omavalvontasuunnitelman laadinnasta, varhaiskasvatusympäristöstä ja vuorohoidon järjestämisestä. Lausuntoja on pyydetty 7.4.2015 mennessä ja luonnos etenee aikanaan hallituksen ratkaisuihin riippuen varsinaiseksi hallituksen esitykseksi. Päivähoitolaki uudistuu ja muuttuu varhaiskasvatuslaiksi 1.8.2015. (Voimaan tuleva laki varhaiskasvatuksesta 2015.)

5.2 Uusi varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatustalain esitysluonnos pitää sisällään uusia tehtäviä ja velvoitteita nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna. Täysin uusina asioina esityksessä ovat ainakin säätäminen päiväkodin ryhmäkoosta, varhaiskasvatussuunnitelmasta, osallisuudesta, arvioinnista sekä yhteistyöstä. Päivähoidossa olevan lapsen ravintoa, toimitiloja ja toimintavälineitä koskevia säännöksiä esitetään myös tiukennettavaksi. Lakiin esitetään säädettäväksi Opetushallitukselle norminanto valtuutus varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Normi on kuntia velvoittava. (Suomen kuntaliitto 2015.)

Esitysluonnoksessa ei ole avattu konkreettisesti, miten ryhmäkokosäännös tulisi vaikuttamaan kuntien toimintaan ja talouteen. Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman osalta esitysluonnoksen säännös on tämän hetkistä säädöstä yksityiskohtaisempi kuin tämän hetkinen varhaiskasvatussuunnitelma. Päivähoitoyksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmien osalta päätösvallan tulisi säilyä yksittäisissä kunnissa. Erityistä tukea tarvitseville lapsille voisi henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen olla velvoittavaa. Esitysluonnoksessa ei ole kuvattu suunnitelman sisällön muutoksia nykyisiin säännöksiin verrattuna. Kaikkien tahojen halu on, että lapsilla olisi mahdollisuus hyvään lapsuuteen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Uuden varhaiskasvatustalain peruslähtökohtana tulisi olla lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen sekä paikallisten olosuhteiden huomioon ottaminen. (Suomen kuntaliitto 2015.)

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sisältää yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen kohteet. (Kuokkanen 2014, 31, Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 7). Varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin on koottu suomalaisen kasvatuksen keskeisiä periaatteita ja kehittämisalueiden painopisteitä: Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen, yhteiskunnan tarjoamien palveluiden tavoitteena on tukea lapsen kotikasvatusta. Varhaiskasvatus muodostaa johdonmukaisen jatkumon lapsen kehityksessä, päivähoito

on keskeisin yhteiskunnallinen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, varhaiskasvatus on prosessi, jossa yhdistyy lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukeminen sekä hoiva, varhaiskasvatuksessa painottuu konstruktivistinen oppimiskäsitys. Varhaiskasvatuksessa vaikuttaa suurelta osin konstruktivistinen oppimiskäsitys, jolla tarkoitetaan sitä, että lapsi rakentaa aktiivisesti uutta tietoa aiemmin opitun tiedon päälle. (Järvinen ym. 2009, 116.)

5.3 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeeluun. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla halutaan ehkäistä varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja tarjota apua ja tukea riittävän varhain. Avun oikea-aikaisuudella voidaan ehkäistä mahdollisten ongelmien kasvamista ja kasaantumista. Neuvolalla, päivähoidolla ja koululla on tärkeä tehtävä ehkäisevän työn toteuttamisessa. (Lastensuojelun käsikirja i.a, Laki lastensuojelusta 2007.)

Lapsen oikeuksien toteutumista ei voida turvata yksin lastensuojelulain keinoin. Lapsen oikeuksien toteutuminen koskettaa ja velvoittaa myös muuta lainsäädäntöä, viranomaisia sekä yhteiskuntaa. Suomen perustuslaissa, Suomea sitovissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on säädetty erikseen lapsen oikeuksista. Niissä veloitetaan asettamaan etusijalle lapsen etu kaikessa viranomaistoiminnassa. Suomen perustuslain 19 § 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien henkilöiden ja perheen mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi sekä yksilöllinen kasvu. Ainoastaan poikkeustapauksissa julkinen valta voi puuttua perheen autonomiaan, jos lapsen oikeuksia ei muulla tavoin voida turvata. Lastensuojelulain mukaan lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle tulee pyrkiä

antamaan turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö. Lapsen tulee saada osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lain tarkoitus on estää lapsen alistaminen, ruumiillinen kurittaminen tai muulla tavoin loukkaava kohtelemine. Lapsen itsenäistymistä sekä aikuisuuteen ja vastuullisuuteen kasvamista tulee tukea ja edistää. (Lastensuojelun käsikirja i.a, Laki lastensuojelusta 2007.)

5.4 Perusopetuslaki

Perusopetuslaki sisältää säännökset oppivelvollisuudesta sekä kunnan velvollisuudesta järjestää oppivelvollisuus ikäisille maksutonta perusopetusta ja esiopetusta. Esiopetus on aina maksutonta ja edellytysten täytyessä lapselle kuuluu myös perusopetuslain mukaisen matkaedun saaminen. Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttamaan toimintaan. Vammaiselle lapselle voidaan tietyn edellytyksin antaa esiopetusta tätä aikaisemminkin riippuen lapsen oppivelvollisuuden alkamisesta. Perusopetuslaki säätelee myös esimerkiksi tukiopeuksesta, tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä vammaisen tai erityistä hoitoa ja tukea tarvitsevan lapsen oikeudesta avustajapalveluihin. (Laki perusopetuksesta 1998.) Perusopetusasetuksessa säädetään esiopetuksen järjestämisen puitteet. Asetuksen 15 § määrittelee erityisopetukseen ottamisesta ja siirtämisestä sekä siinä noudatettavasta menettelystä. (Asetus perusopetuksesta 1998.) Asetuksessa 986/1998 säädetään esiopetusta antavan henkilön kelpoisuusvaatimuksista (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998). Esiopetusta ohjaa opetushallituksen laatima esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

5.5 Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi

Lain lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi tarkoituksena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Laissa on määritelty menettely jolla alaikäisten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustaa selvitetään. Lakia sovelletaan työ- sekä virkasuhteessa tehtävässä työssä, johon kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 2002.)

Työnantajalla on velvollisuus pyytää nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä henkilöltä, joka ensimmäisen kerran nimitetään sellaiseen työ- tai virkasuhteeseen, johon kuuluu 2 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä tai jos henkilölle annetaan näitä tehtäviä ensimmäisen kerran. Kunnan tai kuntayhtymän virkaa täytettäessä tehtävään valittavan henkilön tulee toimittaa rikosrekisteriote 30 päivän sisällä valintapäätöksestä. Jollei rikosrekisteriotetta ole toimittaa heti, valinta on suoritettava ehdollisena ja valinnan vahvistaminen on ratkaistava vasta otteen esittämisen jälkeen. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 2002.)

5.6 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) on tullut voimaan 1.8.2005. Laissa on säädetty yksityiskohtaiset kelpoisuusvaatimukset varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Laissa on myös säädetty varhaiskasvatuksen johtotehtävissä toimivien sekä erityistyöntekijöiden kelpoisuudet. Laissa ei ole säädetty ammattinimike kohtaisia kelpoisuusvaatimuksia kaikkiin tehtäviin, jotka kuuluvat lain soveltamisalan piiriin. Osaan tehtävistä kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva koulutus, jonka määrittelee tar-

kemmin työnantaja. Lakiin sisältyy myös mahdollisuus poiketa kelpoisuusvaatimuksista tilapäisesti. Lain tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä olevien asiakkaiden oikeutta saada laadultaan hyvään palvelua ja kohtelua edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on tehtävään tarvittava koulutus sekä perehtyneisyys. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.)

Lasten päivähoidon ammatillisiin johtotehtävät (10 §:n 3 momentin) on kelpoisuusvaatimuksena lain 7 §:ssä säädetty lastentarhanopettajan kelpoisuus sekä riittävä johtamistaito. Lastentarhanopettajan (7 §) työtehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto (alempi korkeakoulututkinto), johon tulee sisältyä lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon tulee sisältyä riittävä määrä varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita opintoja. Esimerkiksi kasvatustieteiden maisterin tutkinto, joka on ylempi korkeakoulututkinto, tuottaa kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin silloin, kun tutkintoon sisältyy vähintään em. 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan suuntautumisopinnot. Esiopetusta antavan opettajan kelpoisuudesta on säädetty opetustoimen kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998). Kelpoisuudesta toimia aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana säädetään em. asetuksen 3a luvun 9a §:ssä. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.)

Lähihoitajan (8 §) työtehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (tutkintonimike lähihoitaja) tai muu vastaava tutkinto. Lain perustelujen mukaan tarkoituksena olisi, että lähihoitajan nimike olisi sosiaalihuollon tehtävissä toimivien, sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneiden ammattihenkilöiden yleisammatti-nimike, mutta yleisesti käytettyjä ja kuvaavia tehtävänimikkeitä päivähoitossa on edelleen lastenhoitaja tai päivähoitaja. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ohella myös muu tehtävään soveltuva tutkinto, joka laadultaan ja opintomäärältään vastaa lähihoitajan tutkintoa,

tuottaa kelpoisuuden lain 8 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin esimerkiksi lapsi- ja perhetyön perustutkinto, jonka tutkintonimike on lastenohjaaja tai nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen tutkinto, jonka tutkintonimike on nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.)

Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista (12 §) on sallittua, jos sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtäviin ei saada kelpoisuuslaissa säädetyn kelpoisuuden omaavaa henkilöä, jolloin tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella katsotaan olevan riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen. Tällöin joudutaan vuosittain selvittämään onko tehtävään saatavilla kelpoisuusehdot täyttäviä ja tehtävään soveltuvia henkilöitä. Kelpoisuuden puuttuminen on peruste määräaikaiselle virka- tai työsuhteelle. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005.)

5.7 Uusi sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut tarvittavat toimenpiteet. Lain tarkoituksena on myös kiinnittää huomiota asiakas-keskeisyyden toteutumiseen, asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa sekä parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Kaikissa sosiaalihuollon lasta koskevissa toimissa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lasten kohdalla on 4 §:ssä mainittujen asioiden lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut parhaiten turvaavat lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, mahdollisuuden saada ymmärtämystä, iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon, turvallisen

kasvuympäristön, ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Lain 6§:n asetuksen mukaan kunnan asukkaiden saatavissa tulee olla sosiaalihuollon neuvontaa sekä ohjausta ja erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten, nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden neuvontaan ja ohjaukseen. 9§ velvoittaa kunnallisia viranomaisia seuraamaan ja edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia. Viranomaisten tulee pyrkiä poistamaan kasvuolojen epäkohtia ja ehkäisemään niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen tulee välittää tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista, mahdollisista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille, kuin myös kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

10§:n mukaan palveluja tulee kehittää kasvatuksen tukemiseksi. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja annettaessa ja kehitettäessä tulee huolehtia siitä, että palvelujen avulla tuetaan vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustehtävää. Tarvittaessa kunnan tulee järjestää erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluja annettaessa ja kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten omiin tarpeisiin sekä toivomuksiin. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

18 §:n mukaisella perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksen tai muun tarvittavan tuen avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi tai keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. Perhetyö on tarkoitettu erityisesti tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. 19§:n mukainen kotipalvelu tarkoittaa asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalvelua voidaan antaa toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perus-

teella apua tarvitseville henkilöille. Lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpito tehtävien turvaamiseksi välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista 2 momentissa mainittujen syiden vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Päivähoidon näkökulmasta katsottuna lasten kanssa toimivien ammattilaisten ilmoitusvelvollisuutta laajennetaan uuden lain myötä. Kasvatusalan ammattilaisten on jatkossa velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus myös suoraan poliisille, jos epäillään esimerkiksi lapsen pahoinpitelyä. Tällä tavoin toimimalla voidaan nopeuttaa mahdollista rikostutkintaa. Myös tulli, rajavartiolaitos ja ulosottoviranomainen ovat jatkossa velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen. Uuden lain tavoitteena on estää perhe- ja lapsisurmia sekä perheväkivaltaa. Asiaan pyritään vaikuttamaan viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä oma-aloitteista tiedonvaihtoa parantamalla. Ajankohtaista lainsäädännössä 2015.)

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1. huhtikuuta 2015. Uuden lain mukaan myös lapsiperheillä on oikeus saada kotipalvelua, silloin kun sen katsotaan olevan välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lapsiperheillä on oikeus sellaisiin palveluihin, joilla turvataan välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä lapsen terveys ja kehitys. Samalla on muutettu myös lastensuojelulakia, joka tarkoittaa sitä, että sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita, kuten perhetyötä ja kotipalveluja on mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Ajankohtaista lainsäädännössä 2015.)

6 KASVU, KEHITYS, OPPIMINEN JA KASVATUS

Pienen lapsen elämässä ensimmäinen ja tärkein sosiaalinen yhteisö on tavallisesti lapsen oma perhe. Muu perhettä tukeva ja vahvistava sosiaalinen ympäristö rakentuu usein perheen lähisukulaisista. Moni suomalaislapsi osallistuu ryhmämuotoiseen päivähoitoon jo toisesta ikävuodestaan alkaen, jolloin myös päivähoiton kasvattajilla on tärkeä rooli lapsen elämässä. Päivähoidon tavoitteena on tukea ja edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehittymistä tarjoamalla lapsen yksilöllisyyden huomioiva ja suotuisa kasvu-ympäristö. Päivähoidossa lapsen suotuisaa kehitystä tukevat parhaiten turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet sekä monipuolisesti lapsen kehitystä tukeva toiminta. (Häkkä ym. 2006, 66.)

Lapset kasvavat ja kehittyvät yksilöllisesti omaan tahtiinsa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa (Järvinen ym. 2009, 65). Kasvu-ympäristöllä on tärkeä merkitys lapsen elämässä. Lapsen kasvu-ympäristöön kuuluvat psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen ympäristö. (Vilén ym. 2006, 211.) Hyvät puitteet kasvulle ja oppimiselle luovat kiinnostava ja innostava ympäristö, turvallinen ja kannustava aikuinen sekä vertaisryhmä (Järvinen ym. 2009, 37). Päivähoidon tehtävänä on tukea lapsen kasvua, oppimista ja kehitystä. Kasvu ja oppiminen tapahtuvat toiminnan välityksellä, kehitys taas on fyysisten ja psyykkisten piirteiden ja valmiuksien muuttumista. (Kuokkanen 2014, 12.)

6.1 Lapsen kasvu ja kehitys

Kasvu on lapsen psyykkistä ja henkistä kehityskulkua, johon kasvatuksella pyritään vaikuttamaan. Kasvu on lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä, joten se voi tarkoittaa esimerkiksi persoonallisuuden kehittymistä tai fyysistä pituuskasvua. Eri elämänkaaren vaiheissa kasvu on välillä nopeampaa ja välillä hitaampaa. Iän myötä ihmiselle kehittyy omaehtoinen halu kehittyä ja kasvaa. (Järvinen ym. 2009, 19; Laine ym. 2009, 77.)

Kehityksellä tarkoitetaan toimintojen, persoonallisuuden ja käyttäytymisen jatkuvaa muutosta. Tärkeimpiä kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat kulttuuri, yhteiskunta ja sosiaalinen ympäristö. Lapsen kehityksen alueita ovat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen alue. (Järvinen ym. 2009, 19; 49; Laine ym. 2009, 77.)

6.1.1 Lapsen motorinen kehitys

Motorisella kehityksellä tarkoitetaan liikkeiden kehitystä ja se voidaan luokitella kahteen päälinjaan, karkeamotoriikkaan ja hienomotoriikkaan. Karkeamotorisilla taidoilla tarkoitetaan suurten lihasten kehitystä, kävelyä ja juoksua. Hyvät karkeamotoriset taidot mahdollistavat asentojen tasapainokontrollin. Hienomotoriset taidot mahdollistavat liikkeiden tarkkuuden ja joustavuuden kädentaidoissa. Motorinen kehitys määräytyy keskushermoston, luuston ja lihaksiston kehittymisen mukaan. (Järvinen ym. 2009, 46.)

Motoriikan tavoitteena on vaikuttaa ja vakauttaa fyysistä ja psyykkistä tasapainoa, joka vaikuttaa positiivisesti koko lapsen persoonallisuuteen. Lasta on tärkeä motivoida kehon ja persoonan leikinomaiseen ilmaisuun liikunnan keinoin. Leikkien ja toiminnan olisi tärkeä sisältää kehoon ja tilaan kohdistuvia aistien harjaanuttamista, herkkyyttä ja itsehillintää kehittäviä harjoituksia sekä musikaalisia ja rytmisiä elementtejä. (Zimmer 2011, 17.)

6.1.2 Lapsen kognitiivinen kehitys

Kognitiivisten taitojen kehittymisellä tarkoitetaan tiedonkäsittelyn kehittymistä. Muisti on kognitiivinen rakenne. Kognitio on mentaalista toimintaa, joka liittyy tiedonhankintaan, järjestelyyn, tulkintaan ja käyttöön. Pienelle lapselle on tärkeää, että aikuinen viettää aktiivisesti aikaa lapsen kanssa keskustellen, pelaen sekä leikkiin osallistuen. Sosiaalinen vuorovaikutus aikuisen kanssa kehittää

pienen lapsen tietoisuutta omasta toiminnasta, siihen lapsi tarvitsee kuitenkin aikuisen apua. (Häkkinen ym. 2006, 45.)

Omaan vaikuttamiseen liittyvät odotukset ovat tärkeä osa kognitiivisten teorioiden perusolettamuksia. Lapselle on tärkeää oma kokemus siitä, että pystyy itse vaikuttamaan ja se voi olla joskus ratkaisevampaa onnistumiselle ja tulokselle kuin objektiiviset suoritusedellytykset. Tällöin lapsi uskaltaa helpommin hakeutua erilaisiin tilanteisiin ja toimintoihin, koska hänellä on uskoa omiin kykyihinsä ja hän kokee hallitsevansa asiat. Jos lapsi luottaa siihen, että kykenee ratkaisemaan tehtävän omin voimin, hän voi uskaltautua kokeilemaan myös seuraavaa vaikeusastetta. Jos lapsen arvio omista kyvyistä on alhainen hän saattaa torjua ja vältellä toimintaa sekä arvioida omia kykyjä negatiivisesti. Lapset, jotka luottavat vähemmän omiin kykyihinsä kontrolloida ja hallita tilanteita saattavat todennäköisemmin kokea myös vähemmän onnistumisia. Onnistumisen kokemuksien vähäisyys voi johtaa kielteisiin odotuksiin. (Zimmer 2011, 60.)

Kognitiivinen puute voi ilmetä siten, että henkilö hahmottaa jotkut tilanteet ylivoimaisiksi, jotka kuitenkin todellisuudessa olisi hallittavissa. Lapsella voi ilmetä myös motivaation puutetta, jolloin lapsi ei halua kokeilla kykyjään. Aikuisen on tärkeää antaa lapselle päätöksen teon vapaus, jolloin lapsi saa vapauden ja mahdollisuuden joko tehdä tai jättää tekemättä. Esimerkiksi liikuntatehtävissä lapselle on tärkeää saada valita osallistuuko hän ja millä tavalla hän osallistuu tekemiseen, koska tällöin lapsi voi saada positiivisia kokemuksia tilanteen hallinnasta. Yksi tärkeä toiminnan vapaus on myös, että aikuinen ei määrää etukäteen tehtävän ratkaisua tai suorittamista tietyllä tavalla, vaan antaa lapsen ottaa omatoimisesti ja omalla tavallaan osaa tekemiseen. Aikuisen on tärkeää mahdollistaa lapselle, että lapsi voi itse vaikuttaa kognition kautta mahdollisesti epämiellyttäviksi kokemiinsa tilanteisiin. Opiteen avuttomuuden purkamisen mahdollistamisessa on tärkeää antaa lapselle useita eri mahdollisuuksia ratkaista tehtäviä. Aikuisen tulisi antaa lapselle aikaa tehtävän suorittamisessa, eikä välittää apua liian nopeasti. Joskus liian nopeasti tarjottu apu voi välittää lapselle tunteen, että hänen kykyihinsä ei luoteta. (Zimmer 2011, 61.)

Päivähoidossa olisi tärkeää pystyä eriyttämään leikki- ja liikuntaharjoitusten vaikeustasoa, jotta lapsilla olisi mahdollisuus valita sellainen tehtävä, joka on vaikeusasteeltaan oman suorituskyvyn rajoissa. On tärkeää, että lapsi pääsee kokemaan sopivasti haasteellisia tehtäviä, niiden olematta kuitenkaan liian vaativia. Tällöin lapsella on mahdollisuus kokea onnistumisen hetkiä omassa toiminnassaan. On tärkeää seurata myös lapsen sanallisia kommentteja omista tekemisistään, koska sitä kautta myös mahdollinen epäonnistuminen voi johtaa oppimiskokemuksiin ja auttaa lasta oppimaan itsensä sekä tilanteiden arviointia. (Zimmer 2011, 63.)

6.1.3 Lapsen emotionaalinen kehitys

Emotionaalisilla taidoilla tarkoitetaan tunne-elämän taitoja. Tunteet ovat tärkeitä lapsen hyvinvoinnille, sopeutumiselle ja kehitykselle. Tunteet tulevat esiin lapsen ajattelussa, käyttäytymisessä sekä ihmissuhteissa. Lasten emotionaaliset taidot ovat yksilöllisiä ja lasten välillä voi esiintyä suuria eroja tunne-elämän taidoissa. Eroja voi esiintyä esimerkiksi siinä, miten lapsi ymmärtää omia tai muiden tunteita ja missä määrin lapsi osoittaa tunteita muille. Emotionaaliset reaktiot liittyvät usein johonkin tiettyyn tapahtumaan ja lapsi voi ilmaista niitä kasvonilmeillä, nauhamalla, itkemällä, ruumiin liikkeillä, tai vetäytymällä syrjään. (Häkkinen ym. 2006, 67–68.)

Jokaisella lapsella on tarve saada kokemuksia ja mahdollisuuksia ilmaista omia tunteitaan omalla tavallaan. Aikuisen on tärkeä auttaa lasta tiedostamaan omia tunteita sekä havaitsemaan muiden tunteita ja auttaa tarvittaessa lasta hänen omien emotionaalisten reaktioiden käsittelyssä ja säätelyssä. Aikuisen tuen avulla lapsi voi oppia miten hänen oma käyttäytyminen vaikuttaa muihin. Aikuisen on tärkeää myös keskustella lapsen kanssa erilaisista tunteista, joka onnistuu hyvin esimerkiksi opettavien satujen kautta. Myös negatiivisten tunteiden käsittely ja niistä puhuminen on tärkeää. Jos lapsi saa aikuiselta tukea omien tunteidensa käsittelyyn, oppii hän sitä kautta ymmärtämään myös muiden tunteita.

Lapsen kasvulle ja kehitykselle on tärkeää, että hän oppii tunnistamaan ja puhumaan erilaisista tunteista, koska sen kautta hänen itsetuntonsa vahvistuu sekä tunne-elämä kypsyi. Vaikka välillä lapsen tunteet ja emotionaaliset reaktiot voivat olla hyvin voimakkaita ja rasittavia, kasvattajan kärsivällisyys ja hyväksyntä ovat tärkeitä ja voivat auttaa lasta säätelemään ja käsittelemään voimakkaita tunnepurkauksiaan. Aikuisen olisi tällaisten tilanteiden jälkeen tärkeää jutella lapsen kanssa ja auttaa lasta pohtimaan monia vaihtoehtoja miksi jokin asia tapahtui. (Häkkinen ym. 2006, 92 - 93.)

6.1.4 Lapsen sosiaalinen kehitys

Sosiaalisuus on halua olla yhdessä toisten ihmisten kanssa. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kykyä tulla toimeen toisten kanssa. Lapsi oppii sosiaalisia taitoja kokemuksen ja kasvatuksen kautta. Synnynnäinen lähtökohta voi helpottaa sosiaalisten taitojen oppimista, mutta ei rajoita oppimista. Jokainen voi oppia sosiaaliset taidot, joiden avulla kanssakäyminen toisten kanssa mahdollistuu ja sujuu. Pienen lapsen sosiaalinen tarve ilmenee usein kiinnostuksena muihin ihmisiin ja lapsi saattaa tykätä tarkastella vierasta ihmistä, hymyillä hänelle ja on halukas ottamaan kontaktia. Sosiaalinen lapsi voi esitellä omia lelujaan ja osaa vastata usein nopeastikin hänelle esitettyihin kysymyksiin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49- 50.)

Sosiaaliset taidot opitaan, mutta lasten välillä on synnynnäisiä eroja siinä, miten innostuneita he ovat olemaan yhdessä toisten kanssa. Lasten osallistuminen ja osallistuvat vastaukset sisältävät muutoksen, jolloin lapsi huomioi myös toisten näkökulman, mutta haluaa päästä myös itse vaikuttamaan ja muokkaamaan tilannetta. Sosiaalisissa tilanteissa tämä tarkoittaa lapsen osallistumista tapahtumien tuottamiseen yhdessä toisten kanssa.(Reunamo 2007, 65.) Sosiaalisuudella tarkoitetaan myös synnynnäistä temperamentti piirrettä, jolla voidaan selittää sitä, miten tärkeää lapselle on muiden ihmisten seura ja kuinka ehdottomasti

hän asettaa muiden kanssa yhdessäolon yksinolon edelle. Kasvatuksessa lapsen sosiaalisista taidoista puhuttaessa temperamentiltaan aktiiviset, - matalan sosiaalisuuden ja - varautuneet lapset tuovat kukin omanlaisensa erityishaasteen. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 61.)

Temperamentiltaan aktiivinen ja samalla sosiaalinen lapsi voi rakentaa itselleen suuren määrän sosiaalisia vuorovaikutustapahtumia. Hän on mukana siellä missä tapahtuu ja saa saamaan aikaan itse tapahtumaan asioita. Tästä voi seurata ongelmia silloin, kun lapsi on niin pieni, että hän ei vielä omaa riittäviä sosiaalisia taitoja vuorovaikutustilanteiden hallintaan ja on uhkana, että lapsen leikki loppuu kieltoihin. Tällöin on tärkeää, että lapsi saa aikuiselta ohjausta sekä ennakkoivaa rauhoittamista ja joskus aikuinen voi myös joutua rajoittamaan lapsen kontaktien määrää niin, että vuorovaikutusta on vain sen verran minkä lapsi sietää. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 61.)

Jos lapsen synnynnäinen sosiaalisuus on matala, lapsella voi olla taipumus vetäytyä yksinäiseen leikkiin. Tämä ei ole huono asia, jos lapsen sosiaaliset taidot riittävät muiden kanssa olemiseen. Ongelmaksi saattaa tulla vähäisen positiivisen palautteen määrä, jolloin lapsi ei pääse kokemaan sitä, että toisten kanssa on ihan kivaa olla. Myös sosiaalisten taitojen harjoittelun määrä saattaa jäädä liian vähäiselle ja lapsi tarvitsee aikuisen vierelleen, joka huolehtii, että lapselle syntyy riittävästi leikki- ja vuorovaikutustilanteita toisten lasten kanssa. On tärkeää, että lapselle voisi syntyä kokemus yhdessäolon hauskuudesta. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 61.)

Temperamentiltaan vetäytyvien lasten, eli ujojen lasten kohdalla on tärkeää erottaa, vetäytyykö lapsi yksinäiseen leikkiin ujouden tai matalan sosiaalisen halukkuuden vuoksi. Ujon lapsen kohdalla kysymys saattaa olla siitä, että hän haluaisi kovasti mennä leikkimään toisten kanssa, mutta ei uskalla. Tällöin aikuisen on tärkeää tuntea lapsi, jotta voitaisiin pohtia, mistä mahdollinen yksin leikkiminen johtuu. Ujo lapsi tarvitsee etenkin uusissa tilanteissa paljon aikuisen tukea ja turvaa, jota tulisi antaa niin kauan, että lapsi on valmis ja kypsä jäämään yksin leikki

tilanteeseen toisten kanssa. Ujo lapsi saattaa vaatia alkuun hyvin intensiivistä tukea aikuiselta, mutta voi rohkaistua hyvinkin nopeasti jäämään ilman aikuista leikkitilanteeseen toisten kanssa sen jälkeen, kun hänelle tulee varmuus, että aikuinen ei jätä häntä yksin. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 61.)

6.2 Lapsen oppiminen ja kasvatust

Oppimisella tarkoitetaan tiedon tallentumista muistiin, niin että toiminnan muutos mahdollistuu. Oppimisen toiminnan muutokset eivät ole yleensä pysyviä, sillä uudet kokemukset muokkaavat muistia. Oppiminen jatkuu koko ihmisen elämän ajan. Oppiminen synnyttää uusia toimintaedellytyksiä, aikaisemmat oppimistulokset luovat pohjan uuden oppimiselle. Oppiminen suuntaa ja muuttaa yksilön kehitystä. (Järvinen ym. 2009, 19; Laine ym. 2009, 78.) Lapsi oppii parhaiten tekemällä ja toimimalla. Lapsi oppii olemalla mukana kaikessa toiminnassa aktiivisesti ja saamalla kokemuksia ja elämyksiä oppimisympäristöstään vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Varhaiskasvatuksen oppiminen perustuu kokonaisvaltaiseen toimintaan, jossa huomioidaan lapselle luontainen toiminta, leikki ja mielikuvitus. (Järvinen ym. 2009, 37, 130; Koivunen 2009, 42.)

Kasvatuksella tarkoitetaan tietoista ja tavoitteellista toimintaa, jolla ohjataan lapsen kasvua, ominaisuuksien muuttamista ja persoonallisuuden muotoutumista. Kasvatus on aikuisen antamaa opetusta, huolehtimista ja hoitamista. Lapsilähtöinen kasvatus on tietoista, lapsen tarpeista, kokemuksista, kehitystasosta, kiinnostuksesta ja mielenkiinnonkohteista lähtöisin olevaa toimintaa. Päivähoidon yleisimpiä kasvatustmenetelmiä ovat leikki, perushoito, opetus ja työ, esimerkiksi leikissä lapsi oppii toisen asemaan asettumista ja pienissä vastuutehtävissä kuten ruokapöydän siivouksessa mukana ovat opetus, perushoito sekä työ. (Järvinen ym. 2009, 18, 37, 120; Laine ym. 2009, 77.)

Kasvatusta on kaikki se toiminta, jolla aikuinen vaikuttaa lapseen. Aikuinen ottaa lapsestaan vastuun, mutta vuosien kuluessa luovuttaa vastuuta vähitellen lapselle itselleen. Kasvatuksen yhtenä tavoitteena on tukea lasta selviytymään elämässään itsenäisesti. Lapsi kasvaa osaksi perhettään ja yhteiskuntaa. Kasvatuksessa hän oppii mikä on oikein ja väärin, arvokasta ja vältettävää, sopivaa ja epäsopivaa, mitkä ovat hänen oikeutensa, vastuunsa ja velvollisuutensa. (Kasvatus ja kasvatustietoisuus i.a.)

7 LAPSEN OSALLISUUS

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta ja oikeutta olla itse mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Osallisuus on yksi lapsen kasvun ja kehityksen perusedellytys. Osallistumisen kautta lapsi oppii olemaan ja elämään yhdessä toisten kanssa. Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa on määritelty YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12. artiklassa, jonka mukaan osallisuuden tulisi olla osa kaikkea viranomaistoimintaa läpäisevä perusoikeus. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

Suomen lainsäädäntö perustuslaista alkaen painottaa osallisuuden tärkeyttä, että asianosaisilla tulisi olla aina oikeus saada tietoa sekä tuoda esille omat näkemyksensä heitä koskevissa asioissa. Tämä koskee kaikkia iästä riippumatta, ikä ei ole peruste jättää ketään tämän oikeuden ulkopuolelle. Suomen perustuslain 6§ mukaan viranomaisilla on velvoite kohdella lapsia tasa-arvoisesti yksilöinä antaen heille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Suomen perustuslaki 1999.) Osallisuuden toteutumisessa ratkaisevaa on se, syntykö lapselle kokemus, että hänelle tärkeät asiat ovat tulleet kuulluiksi ja, että niillä on ollut merkitystä. Osallisuus ei toteudu, jos lapselle itselleen ei tule tunnetta kuulluksi tulemisesta. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

7.1 Lapsen osallisuus päivähoidossa

Lapsen osallisuuden tukemisen tulisi olla tärkeä osa päivähoidon arkea. Jotta osallisuuden toteutuminen mahdollistuisi, aikuisen tulee kertoa lapselle, että hänen on mahdollisuus ilmaista näkemyksensä sekä mielipiteensä arjen toiminnassa. Lapselle on tärkeää kertoa myös, että hänen näkemystään kunnioitetaan ja arvostetaan. Tieto tulee antaa lapselle kattavasti ja ymmärrettävästi sellaisessa muodossa, joka sopii lapsen ikätasoon. Jokaiselle lapselle tulisi tarjota

mahdollisuus osallistua ja samalla on kuitenkin tärkeä kertoa lapselle myös, että hänen on mahdollista lopettaa osallistuminen milloin tahansa. Lapsen näkemys tulisi ottaa huomioon jo suunnittelun alkuvaiheilla, jotta lapsen näkemyksiä voitaisiin huomioida käytännön tason toiminnassa. (Marjanen, Marttila & Varsa, 2013, 220 - 221.)

Päivähoidossa aikuisen tehtävä on tukea ja vahvistaa lapsen osallisuuden toteutumista. Päivähoidon henkilökunnan on myös tärkeää antaa lapsen vanhemmille tietoa sekä lisätä ymmärrystä lapsen osallisuuden tärkeydestä ja vaikutuksesta lapsen elämään. Jos aikuinen lähtee positiivisella tavalla ja rohkaisemalla osallistamaan lasta tuomaan omia toiveita ja ajatuksia esille, näin voidaan saada luotua positiivinen ja avoin ilmapiiri lapsiryhmään, jossa jokainen uskaltaa tuoda mielipiteensä esille. (Marjanen ym. 2013, 220 – 221, 223.)

Esimerkki: Lapsiryhmässä välipalan jälkeen voisi sopia iltapäiväohjelmaksi, että jokainen lapsi saisi halutessaan kertoa ja toivoa, mitä haluaisi tehdä iltapäivällä päivähoitossa. Jos lapsen toive olisi sellainen leikki mitä päiväkodissa ei ole niin sanotusti valmiina, niin voi keskustelua lähteä avaamaan lapsen kanssa ja kysyä häneltä, missä hän ajatteli sitä leikkiä tai mitä tarvikkeita hän siihen tarvitsisi. Usein lapsi osaa kertoa itse, missä hän oli ajatellut leikin olevan mahdollista ja mitä tarvikkeita hän siihen tarvitsisi. Esimerkiksi maja-leikin voi tehdä lähes huoneeseen kuin huoneeseen ja hyvin pienin tarvikkein. Tällainen kohtaaminen lapsen ja aikuisen välillä tukee parhaimmillaan lapsen identiteetin kehittymistä positiiviseen suuntaan, koska lapsi tulee kuulluksi ja hän saa kokemuksen, jossa hänen leikkitoive ja idea pääsi toteutumaan aikuisen avustuksella. (Marjanen ym. 2013, 223.)

7.2. Lapsen osallisuuden haasteita

Lapsen osallisuuden toteutumista on tärkeää tarkastella, tarjoaako se käytännössä enemmän symbolista kuin todellista vaikutusvaltaa. Aikuiset saattavat pyrkiä osallistamaan lasta omien tarkoitusperiensä pohjalta, jolloin aikuinen määrittelee millaista lapsen osallistuminen on. Tällöin aikuinen käyttää valtaansa lapsen kontrollointiin ja lapsi on aikuisen toiminnan objekti. Vaarallista on myös, jos lapsen halu ja yritykset osallistua torjutaan toistuvasti väitteellä, etteivät aikuisen tarjoamat puitteet ja rakenteet sovi lasten osallistumiselle. Aikuisella voi olla myös epäilyjä siitä, ovatko jotkin käytännöt lapselle soveliaita ja onko osallistuminen lapselle mielekästä. Näiden syiden varjolla on helppoa olla tekemättä mitään lapsen osallisuuden toteuttamiseksi. Lapsen osallisuuden tulisi aina lähteä lapsen tarpeista ja aikuisen olisi tärkeää luottaa siihen, että lapsi kertoo itse millaisia edellytyksiä ja toiveita hän asettaa osallistumiselleen. (Marjanen ym. 2013, 223.)

Aikuisen ja lapsen keskinäisen vuorovaikutussuhteen laatuun vaikuttaa paljon yksilön asenteet ja odotukset suhteessa itseen ja muihin. Lapsen ja hänen sosiaalisen ympäristönsä välille syntyy vastavuoroinen ja dynaaminen vuorovaikutus, jolloin lapsi toimii tietyllä tavalla ja johon ympäristö reagoi omalla tavallaan. (Koi-vunen & Lehtinen, 2015, 194.) Jos lapsi ehdottaa ja kysyy aikuiselta saako leikkiä hänelle mieluista leikkiä ja aikuinen tyrmää leikki-idean saman tien tarjoamalla lapselle muuta tekemistä, mikä on helpompi toteuttaa ryhmän tiloissa. Kertaluon-toisesti tällainen kohtaaminen ei välttämättä vaikuta lapseen kovin paljoa, mutta jos lapsi kokee toistuvasti, että hän ei tule kuulluksi, aikuinen ei hyväksy hänen leikki-ideaansa, saattaa sellainen vaikuttaa lapsen itsetunnon kehitykseen negatiivisella tavalla, koska kohtaamisessa aikuisen kanssa hyväksynnän ja onnistu-misen kokemukset jäävät kokematta. Lapselle osallisuus ja tunne yhteenkuulu-vuudesta merkitsevät sitä, että hänellä on mahdollisuus tulla kuulluksi jokapäiväi-sissä leikeissään ja askareissaan. Olennaista on, että lapsi kokee olevansa hy-väksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen omassa yhteisössään, esimerkiksi päivähoi-toryhmässään. (Marjanen ym. 2013, 78.)

8 KASVATUSKUMPPANUUS

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät vanhempien ja päivähoidon välisen yhteistyön kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan päivähoidon henkilöstön ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimintaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuuden perusteina ovat lapsen tarpeet ja lapsen edun toteutuminen. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. Keskiössä on lapsen leikin, toiminnan, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi ja havaitseminen. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 17; Kuokkanen 2014, 37–40; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan samanaikaisesti sekä ihmisten että instituutioiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa lapsen kehityksen tukemisessa (Lämsä 2013, 32). Kasvatuskumppanuus edellyttää aina vanhempien ja henkilöstön keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Siihen liittyvistä arvoista, näkemyksistä ja vastuista tulisi voida keskustella avoimesti sekä kasvattajayhteisön että vanhempien kanssa. (Heikkilä, Ihalainen & Välimäki 2003, 31.)

Kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja kasvatusalalan ammattilaisten vuoropuhelusta ja dialogisuudesta, yhdessä toimimisesta, ratkaisukeskeisyydestä, kannattelevuudesta sekä jaetusta asiantuntijuudesta. Vanhempien asiantuntijuutta omasta lapsestaan arvostetaan aiempaa enemmän. Myös lapsi tietämyksen arvostus on noussut eri tahoilta saamien tietojen perusteella. Lapsitietämystä korostetaan tänä päivänä, jotta lapsen kasvusta ja kehityksestä saataisiin mahdollisimman laaja käsitys. Tämän vuoksi eri tahojen havainnot lapsesta ovat tärkeitä kokonaiskuvan saamiseksi, koska lapsi voi toimia hyvinkin erilalla eri toimintaympäristöissä. Toisaalta kasvatuskumppanuudessa kiinnitetään huomiota

siihen, miten läheiset aikuiset kehittävät omaa kykyään kuulla lasta ja ottaa hänen mielipiteensä huomioon. Kasvatus on lapsen tarpeiden, toiveiden ja kykyjen huomioon ottamista. Tämä ei tarkoita sitä, että aikuisen eri tilanteissa tekemät ratkaisut olisivat aina lapsen toiveiden mukaisia. Kasvatus on myös aikuisen vastuun ottamista. Mikäli aikuinen luopuu kasvatusvastuustaan, tulee lapsesta liian aikaisin aikuinen. Vanhemmat ja ammattilaiset tulisi saada tiiviiseen yhteistyöhön keskenään, jotta kasvatuskumppanuuden laajentuminen mahdollistuisi. Laajentumisen paikkoja ovat vanhempien ja henkilöstön keskustelut, vanhempainillat ja muut tapahtumat, jotka synnyttävät myös vanhempien keskinäistä vertaisuutta. (Lämsä 2013, 49, 51, 52, 53.)

Kasvatuskumppanuuden tausta filosofiana on pyrkimys ennalta ehkäisevään toimintaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa. Eriytyneessä palvelumallissa ruohonjuuritasolla tehdään töitä erityisesti niiden lasten perheiden kanssa, joiden elämä rullaa eteenpäin ilman suuria vaikeuksia. Elämässään erilaisiin vaikeuksiin joutuneiden lasten auttaminen kuuluu erityisten palveluiden ja asiantuntijoiden tehtäväkenttään. (Lämsä 2013, 49.)

Perhelähtöisessä työtavassa päivähoidon työntekijät kuuntelevat perhettä ja huomioivat sen tarpeita. Lähtökohtana on tunnistaa jokaisen perheen arvot ja voimavarat. Perhe nähdään jatkuvasti muuttuvana yksikkönä. Pyrkimyksenä on toimia perhelähtöisesti. Perheen omalle näkemykselle tilanteestaan ja toiveistaan tulee jättää tilaa. Tavoitteena on vahvistaa perheen kykyä ja pätevyyttä itsenäiseen päätöksentekoon ja elämään. (Halme & Vataja 2011, 71.)

Yhteistyötä hankaloittavia tekijöitä voivat olla useita, esimerkiksi vanhemmat eivät aina ota vastaan omaa lastaan koskevaa tietoa, jos tieto liittyy lapsen vaikeuksiin. Haasteita kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi voi tuoda myös vanhempien kiire, vaativat vanhemmat, vanhempien pahan olon purkaminen työntekijään, vanhempien keskinäiset erimielisyydet lapsen asioissa, puutteelliset vuorovaikutustaidot sekä se, että vanhempia ei kiinnosta lapsen hoitopäivä. Haas-

teita voi tulla myös, jos työntekijät eivät tapaa tarpeeksi usein vanhempia, työntekijöiden ajanpuute työssä, monikulttuurisuus ja yhteisen kielen puute, resurssipula ja hoitosuhteen loppuminen. Yhteisen ajan löytymisen puute voi vaikeuttaa kasvatuskumppanuuden toteutumista, koska lapsen tuonti- ja hakutilanteissa voi olla vaikea keskustella rauhassa. Joskus vanhempien motivointi yhteistyöhön saattaa olla vaikeaa, jos työntekijän ja vanhemman kemia ei kohtaa. Lapsen ongelmien puheeksi ottaminen vanhempien kanssa voi tuntua vaikealta ja joskus työntekijöillä voi olla vaikeuksia auttaa moniongelmaisia perheitä sekä heillä saattaa olla puutteelliset vuorovaikutustaidot. (Koivunen 2013, 176.)

8.1 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua omaa lasta koskeviin kasvatukseen keskusteluihin sekä varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Kasvatuskumppanuutta ohjaavia tärkeitä periaatteita ovat muun muassa kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 17.)

Kuuntelu ja toisen kuuleminen ovat tärkeitä keskeisiä asioita vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Kuuntelemisessa on tärkeää keskittyä ja asettua kuulemaan toisen ihmisen puhetta, asiaa ja ajatuksia. Kuuntelijan osaan kuuluu myös riskin ottaminen ja kuuntelu vaatii erilaisten tunteiden sietämistä: suuttumusta, ahdistusta ja joskus myös hämmennystä. Kuulijan kannalta tilanne voi muodostua joskus haasteelliseksi, jos kuulijalla on ennakkotietoa siitä, että puhujan asia on syyttävä, negatiivinen tai erimielinen kuulijan kanssa. Tällaisissa tilanteissa kuulijan oma puolustus ja mielipiteet saattavat joskus katkaista toisen kuuntelemisen, jolloin kuulluksi tuleminen voi estyä. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 32–33.)

Kuulevassa suhteessa voidaan hyvinkin pienillä asioilla viestittää toiselle osapuolelle valmiutta kuulla, vaikka asia ei olisi miellyttävä tai kuulija on siitä eri mieltä.

Joskus siihen saattaa riittää se, että pyytää toista kertomaan lisää asiasta ja ajatuksistaan. Kuulluksi tuleminen on yksi kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate ja henkilö, joka kokee tulleen kuulluksi, voi kokea asian eheyttävänä. Vanhemmille kokevat usein tärkeänä asiana sen, että he tulevat kuulluksi ja ymmärretyksi. Ymmärrys voi auttaa kasvattajaa toimimaan tavalla, joka on lohduttava ja helpottava sekä lapselle, että vanhemmalle. Päivähoitoon tuonti- ja hakutilanteet ovat kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeitä ja merkittäviä hetkiä, joissa kohdataan, kuullaan ja kerrotaan. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 32–33.)

Kunnioituksella ja kunnioittavalla asenteella tarkoitetaan toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä, joka voi ilmetä sanoina tai tekoina. Kasvatuskumppanuuden toteutumisessa on tärkeää molemminpuolinen avoimuus ja myönteisyys, jotka voivat auttaa molempia osapuolia ymmärtämään toisiaan. Kasvatuskumppanuudessa niin kasvattajien kuin myös vanhempien tulisi pyrkiä kunnioittamaan ja arvostamaan toisiaan. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 34.)

Joskus kunnioittavan suhteen luominen voi olla vaikeaa erilaisuuden kohtaamisessa. Ihmisen on usein helpompi hyväksyä sellaiset toimintatavat, jotka ovat lähempänä hänen omia toimintatapojaan ja hän saattaa vierastaa helpommin sellaista, mikä tuntuu itselle kaukaiselta tavalta toimia. Kuuntelemisen kautta voidaan kuitenkin oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisuutta. Kunnioitus voi helpottaa vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välisen todellisen vuorovaikutuksen syntymistä. Kun todellinen vuorovaikutussuhde syntyy, silloin vanhempien ja kasvatushenkilökunnan on helppo tuoda esiin asioita peittelemättä tai ilman teeskentelyä. Toiselle osapuolelle voi osoittaa kunnioitusta puhumalla asioista rehellisesti ja avoimesti. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 34.)

Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamuksen syntyminen vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välille ei ole aina itsestään selvää. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa, kohtaamisia sekä vuoropuhelua. Luottamuksen syntymiseen voivat vaikuttaa monet asiat, esimerkiksi kas-

vattajan sensitiivinen suhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta. Näin vanhemmille syntyy tunne, että lapsi on hyvässä ja turvallisessa hoidossa. Luottamuksen syntymiseen voi vaikuttaa myös se, että vanhemmille annetaan mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 36–37.)

Arkiset tapaamiset ja vuoropuhelu lapseen liittyvistä asioista esimerkiksi lapsen päivähoitoon haku- ja tuonti tilanteissa luovat hyvän perustan molemminpuolisen luottamuksen syntymiselle. Luottamuksen syntymiseen vaikuttavat myös aikaisemmat kokemukset ja muistot. Jokainen ihminen on yksilö ja jokainen tarvitsee eripituisen ajan luottamuksen syntymiseen. Kasvatuskumppanuuden yksi keskeisistä tavoitteista on luoda luottamuksellinen ilmapiiri kaikelle yhteistyölle vanhempien ja kasvatushenkilökunnan välillä. Kasvattajien tulee sietää työssään keskenäisyyttä ja sitä, että asiat eivät aina etene heidän toivomalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 36–37.)

Dialogi on avain kuulemisessa. Aitoa vuoropuhelua voi syntyä vain kuulevassa suhteessa, jossa kaikkien osapuolten on mahdollisuus ja tilaa tulla näkyväksi omien ajatusten kanssa. Dialogin toteutuminen tarvitsee aina tasa-arvoisen puheen, jossa kummankaan osapuolen tietämys ei ole merkityksellisempää tai arvokkaampaa kuin toisen. Dialogisessa vuoropuhelussa voi ja saa olla eri mieltä, suorapuheinen ja rehellinen, kaikkea tätä tulisi kannatella kuulemisen ja kunnioituksen kokemus. Dialogisessa kasvatusta ilmapiirissä on tärkeää luoda kasvatushenkilöstön ja vanhempien välille hyvä ja avoin keskusteluilmapiiri. Kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta on merkityksellistä, että työntekijällä on kosketus omaan sisäiseen maailmaansa, ajatuksiin, kokemuksiin sekä tunteisiinsa. Ammatilliseen tietoisuuteen kuuluu, että kasvattaja osaa erottaa oman elämäntarinansa vanhempien lukuisista elämäntarinoista ja tämä helpottaa tilan antamista myös sellaisten tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka mahdollisesti ovat vastoin kasvattajan omia arvoja ja asenteita. (Kaskela & Kekkonen, 2006, 38.)

8.2 Kasvatuskumppanuus ja yhteisvastuullisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa asiakkaana on aina lapsi ja hänen perheensä. Lapsen edun mukaista on, että lapsi voisi saada kasvaa ja oppia sellaisessa ympäristössä, jossa vanhemmat tietävät omat kasvatustehtävänsä. Lapsen edun toteutumiselle on tärkeää, että päivähoidon työntekijät tukevat yhteistyössä vanhempia heidän kasvatustehtävässään. On myös tärkeää, että vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta voisivat nähdä kasvatuskumppanuuden keinona tehdä ja toteuttaa yhdessä laadukasta varhaiskasvatustyötä. (Järvinen ym. 2009, 118.)

Kumppanuuden tavoitteena on pohjata yhteistyö molemminpuoliseen kunnioitukseen ja haluun toimia yhdessä. Molemminpuolinen luottamus päivähoidon henkilöstön ja vanhempien välillä luovat hyvän pohjan kasvatuskumppanuuden ja lapsen edun toteutumiselle. Kasvatuskumppanuuden tulisi aina olla yhteistyötä, jossa päivähoidon henkilöstö voisi vahvistaa myös vanhempien osallisuutta sekä kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittämistä. Kasvatuskumppanuuden yksi perusidea on etsiä jokaisen vanhemman kohdalla juuri heille sopivia aktiivisia sekä osallistavia viestintä- ja yhteistyö tapoja. Aito vuoropuhelu on molempien osapuolten kuulemista ja kuulluksi tulemista, josta syntyy yhteinen luottamus ja lapsen tuntemus. On tärkeää, että vanhemmilla olisi mahdollisuus kertoa avoimesti omia ajatuksiaan ja odotuksiaan kasvatuskumppanuudesta sekä siitä, miten he käsittävät kasvatuskumppanuuden. (Järvinen ym. 2009, 118.)

KUVIO 2. Hyvä vuorovaikutus kodin kanssa (Järvinen ym. 2009, 163).

Hyvä ja toimiva kasvatuskumppanuus perustuu avoimuudelle, rehellisyydelle, kuuntelemiselle, havaitsemiselle, aktiivisuudelle, ymmärtämiselle, myönteisyydelle, luottamukselle, tunneyhteydelle, empatialle, hyväksymiselle sekä kiinnostukselle ja halulle yhteistyöhön vanhempien ja kasvattajien välillä (Järvinen ym. 2009, 163).

9 KEHITTÄMISHANKE

Opinnäytetyömme on tutkimuksellinen kehittämishanke, jonka tavoitteena oli laatia yksikkökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yksityiselle ryhmäperhepäiväkodille Karhen Ryhmikselle. Tutkimuksellinen kehittämishanke on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on fyysinen tuotos tai siinä kehitetään jotakin toiminnan osa-aluetta sekä laaditaan raportti, joka koskee tuotosta tai kehittämisprosessia. (Vilka 2006, 76.)

Ryhmikselle tehtyjen varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana toimivat Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, Ryhmiksen arvot ja vanha varhaiskasvatussuunnitelma sekä vanhempien ja lasten näkemykset. Aineisto kerättiin vanhemmilta kyselylomakkeiden avulla ja lapsia havainnoimalla sekä Ryhmiksen henkilökunnan varhaiskasvatussuunnitelmapalaverin muistion pohjalta.

9.1 Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus on joukko moninaisia tutkimuksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157- 158.) Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on pyrkiä tavoittamaan tutkittavien näkemys tutkittavana olevasta ilmiöstä tai ymmärtää ihmisten toimintaa tietyssä ympäristössä (Kiviniemi 2009, 70). Laadullisen tutkimuksen menetelmiä ovat esimerkiksi havainnointi, haastattelut ja kyselylomakkeet. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyyppejä ovat esimerkiksi diskurssianalyysi ja toimintatutkimus. (Hirsjärvi ym. 2007, 178, 186.)

Tutkimuksia tehtäessä esiin nousevat eettiset kysymykset. Eettisesti hyvän tutkimuksen edellytys on, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu esimerkiksi että tutkija toimii rehellisesti ja toteuttaa avoimuutta tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Tutkimuksessa tulee kunnioittaa ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. (Hirsjärvi ym. 2007, 23–25.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on sitä, että tutkijan määritelmät ja tulokset vastaavat tutkittavan käsityksiä. Laadullisen tutkimuksen arvioinnin kriteerinä on tutkijan rehellisyys, puolueettomuus näkökulma sekä arvovapaus ja mahdollisimman tarkka tutkimuksen raportointi. (Vilka 2005, 158–160.)

Tutkimuksellinen osuus toteutettiin laadullisen tutkimuksen kyselyjen ja havainnoinnin menetelmillä. Ryhmiksen lasten vanhemmille toteutettiin kysely vuonna 2015 helmi-maaliskuun aikana. Kyselyn tarkoituksena oli saada vanhempien mielipiteitä esille siitä, mitä he haluaisivat ja toivoisivat Ryhmiksen varhaiskasvatuksen olevan ja millaisena hoitopaikkana he näkevät Ryhmiksen. Ryhmiksen lasten näkemyksiä on tuotu esiin havainnoimalla heidän toimintaansa.

Ryhmiksen vakituiset hoitajat ja vakituinen sijainen pitivät varhaiskasvatussuunnitelmapalaverin, josta he laativat työssä käytettävän palaverimuiston. Ryhmiksen henkilökunnan varhaiskasvatussuunnitelmapalaverin muistioon on kirjattu Ryhmiksen arvot ja toimintaperiaatteet sekä henkilökunnan näkemykset Ryhmiksen varhaiskasvatuksen tärkeistä asioista ja kehittämistarpeista. Näiden pohjalta teimme Ryhmikselle sopivat ja omannäköiset varhaiskasvatussuunnitelmat.

9.2 Kysely vanhemmille

Kysely on laadullisen tutkimuksen yksi perusmenetelmistä. Kysymyksiä voidaan muotoilla monella tavalla, useimmiten käytetyt kysymysvaihtoehdot ovat avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkoihin perustuvat kysymykset. Kyselyssä jossa käytetään avoimia kysymyksiä, esitetään vain kysymys ja jätetään

tään tyhjä tila vastausta varten. (Hirsjärvi ym. 2007, 193.) Kyselyillä voidaan kerätä haluttaessa laaja tutkimusaineisto. Hyvin laadittu kyselylomake on helpottaa tulosten analysointia, sekä aikataulu ja kustannukset voidaan arvioida melko tarkasti.

Kyselyiden huonoina puolina voidaan nähdä se, ettei tiedetä, kuinka rehellisesti ja huolellisesti vastaajat ovat vastanneet kysymyksiin. Kyselyitä tehtäessä ei voida myöskään tietää, ovatko vastaajat täysin ymmärtäneet kysymykset ja kuinka paljon he tietävät kysytystä asiasta. Hyvän lomakkeen laatiminen vie myös aikaa ja vastaamattomuus voi nousta kyselyissä suureksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 190, 193–195.)

Vanhemmille toteutettiin kysely avoimella kyselylomakkeella. Kyselyt annettiin Ryhmiksen kahdeksalle perheelle. Seitsemän perhettä palautti kyselylomakkeen. Kyselyiden palautusprosentti oli 87,5. Kyselylomakkeissa vanhemmilta kysyttiin: Millaisena näette Karhen Ryhmiksen hoitopaikkana? Kuinka koette yhteistyön toimivan? Saatteko riittävästi tukea? Millaista tuki on? Minkälaista toimintaa haluaisitte lapsellanne olevan hoidossa? Kyselylomakkeessa oli myös avoin kohta, jossa oli vapaa sanaa ja sain antaa kehittämisideoita, risuja, ruusuja.

Kyselyiden vastaukset teemoiteltiin, kyselylomakkeiden kysymysten eri aiheiden perusteella. Teemoittelun tarkoitus on pelkistää aineisto etsimällä tekstin olennaisimmat asiat. Teemoittelussa aineistoa voi lähestyä joko etsimällä teemoja aineistosta tai kysymysten kautta. (Moilanen & Rähä 2007, 55.) Teemoittelussa aineisto pyritään ryhmittelemään teemoittain ja nostamaan tutkimusta valaisevista teemoista esiin mielenkiintoisia sitaatteja tulkittavaksi (Eskola 2007, 173). Päädyimme teemoitteluun lomakkeen kysymysten mukaan, koska koimme saavamme näin selkeän kuvan kyselystä. Vastausten tulkinta teemoittelun avulla auttoi löytämään olennaiset asiat vastauksista.

Kysymykseen millaisena hoitopaikkana vanhemmat näkevät Karhen Ryhmiksen, vanhemmat vastasivat, että näkevät tärkeänä Ryhmiksen kodinomaisuuden ja sen, että lapset tulevat hoitoon mielellään.

Kodinomaisuudeksi nähdään Ryhmiksen sijainti lähellä lasten koteja ja kodikas toimintaympäristö maaseudun rauhassa. Kodikkuuden kokemiseen vaikuttaa pieni ryhmäkoko, jonka ansiosta vanhemmat kokevat lastensa saavan enemmän aikaa, kuin isossa ryhmässä. Vanhemmat kokevat myös kodinomaisuuden vaikuttavan siihen, että heidän lapsensa tulevat mielellään Ryhmikselle. Pienen ryhmän mukanaan tuomia hyviä asioita olivat myös lasten ja hoitajien välinen luottamussuhde, ja lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen sekä pysyvät kaverisuhteet.

Ryhmis on lämminhenkinen, kodinomainen hoitopaikka.

Ryhmis on kiva pieni hoitopaikka. Lapset ja hoitajat tuntevat hyvin toisensa.

Mielestäni Ryhmis on mukava kodinomainen hoitopaikka, jossa on aikaa jokaiselle lapselle ja heidän yksilöllisille tarpeilleen.

Lapsemme tulee mielellään hoitoon.

Kun on vähän lapsia niin syliäkin tarjolla sitä tarvitseville.

Kysymykseen kuinka vanhemmat kokevat yhteistyön toimivan Ryhmiksen kanssa, kaikki vastanneet kokivat yhteistyön sujuvan hyvin. Vastauksista nousi esiin Ryhmiksen joustavuus, tiedon kulkeminen kodin ja Ryhmiksen välillä, luottamus sekä vanhempien toiveiden kuuntelu. Ryhmiksellä halutaan tukea kotikasvatusta, joka on osa yhteistyötä, jossa painotetaan kasvattajien roolia suhteessa vanhempiin. Lapsen kasvatusvastuun jakautuminen vanhempien ja kasvattajien kesken edellyttää aina tiivistä ja toimivaa vuorovaikutusta ja yhteistyötä. (Koivunen, 2013, 151). Vanhemmat ja myös henkilökunta ovat kokeneet yhteistyön sujuvan hyvin ja joustavasti.

Yhteistyö Ryhmiksen kanssa on toiminut moitteetta.

Yhteistyö on toiminut hyvin ja luottamus suuri.

Tieto kulkee hyvin kodin ja Ryhmiksen välillä.

Asioissa joustetaan tarpeen mukaan.

Vanhempien toiveita on kuunneltu.

Kysymykseen saavatko vanhemmat riittävästi tukea ja millaista tuki heistä on, vanhemmat vastasivat, kokevansa saaneensa riittävää tukea. Ongelmista on keskusteltu yhdessä ja mietitty ratkaisuja ongelmiin. Vastauksista nousi esiin tuen tarpeen vähyys Ryhmiksen lapsilla.

Kasvattajien on tärkeä järjestää vanhempien kanssa vapaamuotoisten keskustelujen ohella myös virallisia palaverieja, kuten kasvatustilaukset. (Koivunen, 2013, 171.) Ryhmiksellä käydään vapaamuotoista keskustelua vanhempien kanssa lapsen tuonti- ja haku tilanteissa sekä niiden lisäksi sovitaan yksilöllisesti erillisiä keskustelu aikoja jos ne koetaan tarpeelliseksi. Kasvatustilaukset käydään säännöllisesti syksyisin, jotka vanhemmat ja henkilökunta ovat useimmiten kokeneet riittäviksi. Näissäkin asioissa kuunnellaan vanhempien toiveita.

Tuki on ollut ihan hyvää. Ongelmatilanteista on puhuttu ja yhdessä mietitty niihin ratkaisuja. Mielestämme ihan onnistuneesti.

Ongelmatilanteita ei ole juurikaan esiintynyt. Muutaman tilanteen kohdalla tuki on ollut riittävää. Tuki on esiintynyt keskusteluna lapsen ongelmista.

Koen saavamme tarpeeksi tukea mikäli tarvetta on.

Kysymykseen minkälaista toimintaa vanhemmat haluavat lapsella olevan hoidossa, vanhemmat näkivät tärkeäksi monipuolisen ja aktiivisen toiminnan. Vanhempien vastauksista nousivat esiin ulkoilu, leikki, ohjattu toiminta, etenkin askartelu ja kädentaitoja harjoittavat toiminnat sekä lasten sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen kehittäminen. Toiminnan toivottiin tukevan lapsen sosiaalista, emotionaalista sekä fyysistä kasvua ja oppimista. Vastauksista nousivat myös esiin liikunta-, musiikki- ja satu -hetket.

Ulkoilua, leikkiä, ohjausta ryhmässä toimimiseen. Näitä ryhmikseltä löytyykin.

Askartelua ja muuta kädentaitoja harjoittavia juttuja sekä ulkoilua.

Mahdollisimman monipuolista ja aktiivista.

Toivoisin lapsellani olevan "tavallista puuhailua" hoidossa. Eli leikkiä, laulua, satuja, ulkoilu ja askartelua tms. iän sallimalla tasolla.

Niitä mitä tähänkin asti.

Vapaa sana

Ryhmis nähtiin hyvänä hoitopaikkana lapsen kasvulle ja kehitykselle, josta lapset ja vanhemmat tykkäävät. Itse tehty kotiruoka sai kiitosta. Ryhmikselle oli tärkeää saada tällaista palautetta vanhemmilta, koska Ryhmiksen tavoitteena on tarjota turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö jokaiselle lapselle, jossa huomioidaan sekä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Hyvä oppimisympäristö osaltaan mahdollistaa lapsen kasvua ja kehitystä edistävän toiminnan. Lapsen kunnioittaminen ja lapsesta huolehtiminen ovat hyvinvoinnin ja kehityksen perusasioita (Koivunen, 2013, 36).

Ryhmis on hyvä hoitopaikka lapsen kasvulle ja kehitykselle.
Paljon ruusuja! Lapsi ja vanhemmat tykkää :)
Omassa keittiössä tehty kunnan kotiruoka on hieno juttu!

9.3 Lasten havainnointi

Havainnoinnin etu on, että sillä saadaan välitöntä suoraa tietoa tutkittavien toiminnasta ja käyttäytymisestä heidän luonnollisessa ympäristössään. Se sopii käytettäväksi lapsien kanssa, jolloin kielellisellä osaamisella ei ole merkitystä tutkimuksen kannalta. Havainnointi voi olla systemaattista tai osallistuvaa. Systemaattinen havainnointi on järjestelmällistä, jäsenneiltyä toimintaa jossa havainnoija on ulkopuolinen toimija. Osallistuva havainnointi on vapaasti tilanteessa muotoutuvaa ja havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan, yleensä tutkittavien ehdoilla. (Hirsjärvi ym. 2007, 208- 211.) Havainnoinnin haittoina voi olla, että havainnoija läsnäolollaan vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen, havainnoija voi olla objektiivinen sitoutuessaan emotionaalisesti tutkittavaan asiaan. Havainnointi vie aikaa ja joskus tietoa ei pystytä heti tallentamaan, jolloin havainnoijan on luotettava muistiinsa. Myös eettiset kysymykset nousevat esiin, kuten kuinka paljon tutkittaville kerrotaan havainnoinnin tarkoista kohteista. (Hirsjärvi ym. 2007, 208–209.)

Aluksi tarkoituksemme oli haastatella Ryhmiksen lapsia. Päädyimme kuitenkin lasten havainnointiin johtuen ryhmän ikäjakaumasta, puolet Ryhmiksen lapsista on 1-3 vuotiaita, jolloin heidän näkemyksensä haastattelemalla olisi jäänyt vähäiseksi. Havainnoin tarkoituksena oli tarkkailla lasten arkisessa toiminnassa esiin nousevia yleisimpiä suosikki toimia. Havainnointi suoritettiin osallistuvalla havainnoinnilla tarkkailemalla arjen toiminnassa lasten useimmiten toivomia tai tekemiä toimia. Lapsia havainnoitiin viikon ajan arjen toimintojen keskellä, havainnoinnissa seurattiin ja pyrittiin saamaan selville, mitä lapset tykkäävät tehdä, mitkä ovat lasten lempileikkejä, millaisista ohjatuista toiminnoista lapset tykkäsivät eniten. Havainnoinnin aikana tutkija kirjasi paperille asioita, joita hän havaitsi.

Havainnoinnin tulokset teemoiteltiin sen mukaan, mitä lapset halusivat tehdä tai tekivät eniten saadessaan itse valita sekä mihin lapset käyttivät tai haluaisivat käyttää eniten aikaa. Havainnoinnin tulosten teemoittelulla saatiin tietoa lasten mielenkiinnon kohteena olevien leikkien ja aktiviteettien aiheista, esiin nousivat erityisesti vapaan leikin, ulkoilun, vapaan ja ohjatun askartelun sekä pelien ja pallon pelaamisen merkitys lapsille arjen toiminnassa.

9.4 Ryhmiksen hoitajien varhaiskasvatussuunnitelmapalaveri

Ryhmiksen hoitajat kokoontuivat pitämään varhaiskasvatussuunnitelmapalaveria, jossa haluttiin lähteä suunnittelemaan tulevan varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä ja keskustelemaan myös lasten havainnoinnin tuloksista. Hoitajien keskusteluissa esiin nousi tärkeimmäksi asiaksi hyvä ja sujuva arki. Hoitajat näkivät, että on tärkeää luoda hyvä, läheinen ja turvallinen suhde lapseen ja vanhempiin, jolloin lapset ja vanhemmat tulevat mielellään Ryhmikselle. Tärkeää on, että vanhemmat voivat luottaa, lapsellaan olevan hyvä olla Ryhmiksellä ja, että lapsi viihtyy hoidossa.

Pääpaino Ryhmiksen toiminnassa on vapaassa leikissä ja sen kautta syntyvässä vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa. Vapaalla leikillä tarkoitetaan leikkiä,

jossa lapset saavat valita itse leikin ja lapsia ohjataan vain ongelmatilanteissa. Tärkeäksi osaksi Ryhmiksen toimintaa nousi vapaan leikin lisäksi vapaan käden taitojen harjoittaminen, jolloin lapsi saa itse valita askartelumateriaalit, tekniikan ja aiheen. Isommat lapset tukevat pienempien kehitystä esimerkillään. Ryhmiksen ohjattua toimintaa ovat liikunta tuokiot sisällä ja ulkona sekä leikki-, musiikki- ja kädentaito- tuokiot. Lapsille järjestetään ohjattuja toimintaa päivittäin.

Hoitajat näkivät tehtäväkseen taata lapselle hyvä perushoito ja turvallinen huolenpito, jotka korostuvat pienempien lasten kanssa sekä tarjota lapselle mielekästä kehitystasoon sopivaa toimintaa. Lapsi saa toimia ikänsä ja kehityksensä mukaisesti. Tärkeää on myös lapsen kannustaminen ja hänen taitojen kehittäminen ikään ja kehitystasoon nähden. Ryhmiksellä opetetaan hyviä käytöstapoja, suvaitsevaisuutta, perustaitoja lapselle sekä vuorovaikutus taitoja. Ryhmiksen tehtäväksi hoitajat näkivät lasten hoitamisen, kasvattamisen ja opettamisen. Tärkeäksi asiaksi hoitajat nostivat Ryhmiksellä itse tehtävän kotiruuuan. Pieni ryhmä mahdollistaa myös lapsen yksilöllisen huomioimisen ja ajan annon. Tärkeää on lapsen arvostaminen, hyväksyminen ja kuuntelu sekä lapsen mielipiteen arvostaminen. Arvokkaana asiana hoitajat näkivät sen, että lapsille on syli tarjolla heidän sitä tarvitessa tai pyytäessä.

Ryhmiksen yksi tehtävistä on tukea vanhempia lapsen kasvatuksessa. Tärkeä osa Ryhmiksen toimintaa on vuorovaikutus lasten ja vanhempien kanssa. Tärkeää vuorovaikutuksessa on huomioida vanhempien oman lapsen asiantuntijuus ja lapsen osallisuus toiminnassa. Vuorovaikutusta Ryhmiksellä ovat tiivis yhteistyö perheiden kanssa ja perheen arvojen kunnioittaminen sekä päivittäiset keskustelut lasten asioista vanhempien kanssa. Yhteisistä pelisäännöistä vanhempien kanssa sovitaan tutustumiskäynneillä ja hoitoa aloitettaessa. Tärkeää on tarjota lapselle ja vanhemmille riittävät tutustumismahdollisuudet. Yhteistyömuotoja vanhempien kanssa ovat esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut jossa sovitaan yhdessä lasta koskevista asioista. Vanhemmille tiedotetaan lapsen ja Ryhmiksen asioista. Huolen herätessä lapsen kehityksestä jutellaan vanhempien kanssa ja sovitaan yhteisesti toimista.

10 TULOSTEN TULKINTA, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tulosten tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä. Tulkinta on analyysivaiheessa esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa. Johtopäätöksissä nostetaan esiin tulosten merkitys. (Hirsjärvi ym. 2007, 224–225.)

Vanhempien vastauksista ja lapsien havainnoinnin tuloksena voidaan nähdä yhtenäisyys siitä mitä Ryhmiksen toiminnan pitäisi sisältää tutkittavien mielestä. Selkeimmin esiin nousivat ulkoilu, leikki, ohjattu toiminta ja askartelu. Tulosten perusteella Ryhmiksen nykyinen toiminta vastaa melko hyvin lasten ja vanhempien toivomuksia lapsen toiminnasta hoidossa.

Vanhemmille esitettyjen kysymysten tulosten perusteella voidaan päätellä Ryhmiksen olevan kodinomainen, lapsille mieluinen paikka, johon vanhemmat ovat hoitopaikkana tyytyväisiä. Ryhmis nähdään sopivan kokoisena ryhmänä vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja että hoitajilla on aikaa lapsille. Tulosten voidaan nähdä vastaavan Ryhmiksen arvoja ja toiminnan periaatteita.

Kyselyn tulosten perusteella yhteistyö toimii hyvin vanhempien ja hoitajien välillä. Tuloksista voidaan päätellä, että Ryhmiksellä joustetaan tarvittaessa ja vuorovaikeus vanhempien ja hoitajien välillä toimii.

Kyselyn tuloksien perusteella Ryhmikseltä saatava tuki lasta koskevilla ongelmilla on ollut riittävää ja ongelmiin on löydetty keskustelemalla ratkaisukeinoja.

Johtopäätöksenä voidaan tutkimusten tulosten perusteella pitää Ryhmistä hyvänä hoitopaikka, josta lapset ja vanhemmat pitävät ja joka vastaa sille asetettuihin toiveisiin. Vastausten perusteella myös Ryhmiksen arvot ja toimintaperiaatteet ovat toteutuneet arjen toiminnassa.

10.1 Keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Tuomen (2014) tutkimuksessa Vanhempien, lasten ja henkilökunnan näkemyksiä Tikkuvuoren päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan nousee esiin leikin merkitys lasten hoitopäivän aikana niin vanhempien, lasten kuin kasvattajien vastauksissa. Tutkimuksessa nousee myös esiin sosiaalisten taitojen kehittäminen. Kädentaitojen harjoittaminen nousi esiin tässä tutkimuksessa, lapset ja vanhemmat näkivät tämän tärkeäksi ja mielekkääksi toiminnaksi. Liikunta nousi esiin vanhempien ja lasten vastauksissa tärkeäksi toiminnaksi. Vanhemmat toivoivat toiminnan olevan monipuolista ja lapsen ikätasolle sopivaa. Aikuisten toiveissa nousi esiin, että lapset oppisivat hyväksymään erilaisuutta. (Tuomi 2014.)

Yhteistyön kannalta tärkeänä vanhempien ja kasvattajien välillä nähtiin avoin kanssakäyminen, päivän kuulumisten vaihtaminen ja uskallus kertoa myös huo-noista asioista. Vanhemmat odottivat, että heille tiedotetaan päiväkodin tapahtu-mista. Myös tasavertaisuus ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut nähtiin tärkeäksi. (Tuomi 2014.)

Tuomen tutkimuksen ja opinnäytetyömme tulokset olivat yhteneväiset siitä, mitä lasten toiminnan toivotaan hoidossa olevan ja melko yhteneväiset siitä, mikä on hyvää ja toimivaa yhteistyötä vanhempien ja kasvattajien välillä.

Närvän (2010) tutkimuksessa Päiväkoti Sinituukun varhaiskasvatussuunnitel-masta nousee esiin toisten huomioon ottaminen, ryhmässä olemisen oppiminen, hyvät tavat, omatoimisuuden lisääminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Tär-keänä nähtiin uuden oppiminen ja kielellisten ja muiden taitojen harjaannuttami-nen. Tärkeiksi toiminnoiksi nähtiin liikunta, musiikki, monipuoliset kädentaidot, iän mukainen monipuolinen ja kehittävä toiminta sekä vapaa leikki. Lapset näkivät myös erilaiset pelit tärkeiksi. (Närvä 2010.)

Yhteistyön kannalta tärkeäksi tutkimuksessa nähtiin yhteiset säännöt ja rajat. Vanhemmat arvostivat tietoa lapsen päivästä ja päiväkodin asioista. Tietoa vaihdetaan myös lapsikeskusteluilla. Tutkimuksessa nousi esiin hyvän vuorovaikutuksen merkitys hoidon tyytyväisyyden kokemisessa. (Närvä 2010.)

Närvän- tutkimuksessa esiin nousseet asiat esiintyvät myös tekemämme tutkimuksen tuloksissa ja Ryhmiksen arvoissa ja toiminnan periaatteissa. Tutkimustulosten voidaan katsoa olevan samankaltaiset keskenään.

Tuomen, Närvän ja opinnäytetyömme tutkimustulosten samankaltaisuuden perusteella voidaan päätellä kyselymme onnistuneen. Opinnäytetyössämme saamamme tulokset mielekkästä ja tärkeästä toiminnasta sekä yhteistyöstä vanhempien kanssa ovat samansuuntaisia kuin vastaavissa muissa tutkimuksissa. Näkemykset tukevat toisiaan siinä, millaista hyvän varhaiskasvatuksen tulee olla.

10.2 Pohdinta

Pysyimme opinnäytetyötä tehdessämme hyvin laadituissa aikatauluissa. Olemme tutkimusta tehdessämme noudattaneet hyviä tutkimuskäytäntöjä. Olemme toimineet rehellisesti sekä avoimesti julkistaneet tutkimuksen tulokset. Tutkimusta tehdessämme olemme kunnioittaneet havainnoinnin kohteina olleita lapsia ja vanhempien vastaukset on tutkittu rehellisesti ja arvostavasti. Laadukkaaseen tutkimukseen olemme pyrkineet tarkalla raportoinnilla ja rehellisellä ja avoimella toiminnalla.

Mietimme myös ennakkoon sitä, saammeko luotettavia vastauksia kyselyyn, koska toinen tutkijoista on vanhemmille tuttu hoitaja ja samalla toinen Ryhmiksen yrittäjistä. Pohdimme, että voivatko vanhemmat kokea vaikeaksi osallistua ja vastata tutun tutkijan tutkimukseen. Pyrimme huomioimaan nämä asiat kysymysten suunnitteluvaiheessa ja kyselyjä suunniteltaessa.

Mielestämme kyselymme onnistui hyvin. Vastausprosentti oli korkea ja vanhemmat vastasivat esitettyihin kysymyksiin. Vanhemmat olivat vastanneet kysymyksiin melko napakasti ja ytimekkäästi. Joihinkin kohtiin olisivat vanhemmat voineet vastata monipuolisemmin. Kuitenkin tutkimuksen kannalta oleellinen tieto saatiin vastauksista. Tulosten pohjalta oli hyvä lähteä laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmia. Tarkoituksemme on myöhemmin tänä vuonna kysyä vanhempien mielipidettä Ryhmiksen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeiden toimivuudesta.

LÄHTEET

- Ajankohtaista lainsäädännössä 6.2.2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 21.3.2015. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_oppaat/ajankohtaista_lainsaadannossa
- Alanen, Leena & Karila, Kirsti 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986, 14.12.1998. Finlex. Viitattu 8.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>
- Asetus perusopetuksesta 1998/852, 20.11.1998. Finlex. Viitattu 8.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 22.12.2014. Opetushallitus. Viitattu 14.3.2015. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Eskola, Jari 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 159 - 183.
- Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Sanoma Pro.
- Heikkilä, Matti; Ihalainen, Sirkka-Liisa & Välimäki, Anna-Leena 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Häkkä, Arja; Kuokkanen, Helena & Virolainen, Arja 2007. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima.
- Hänninen, Sisko-Liisa & Valli, Siiri 1985. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.

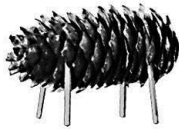
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman–Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta, opas varhaisen tuen kehittämiseen. Helsinki: Gummerus.
- Kaskela, Marja & Kronqvist, Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes.
- Kasvatus ja kasvatustietoisuus. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 14.3.2015. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemuus_ja_kasvatus/kasvatuksen_tapoja/
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Keskinen, Soili 2002. Päivähoito hyväksi tytöille ja pojille. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 218 - 237.
- Kinos, Jarmo & Palonen, Tuire 2012. Varhaiskasvatuksen lähihistoria. Teoksessa Pauli Kettunen & Hannu Simola (toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 229 - 248.
- Kirveslahti, Kaisa; Sivén, Tuula; Vahala, Marja & Vihunen, Riitta 2014. Kasvun aika. Helsinki: Sanoma Pro.
- Kiviniemi, Kari 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltonen & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70 - 85.
- Koivunen, Pirjo-Leena & Lehtinen, Taisto 2015. Kasvu kiikarissa, havainnoin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korhonen, Riitta 2014. Varhainen tuki lapsen kasvu- ja oppimisprosessissa. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 247 - 278.
- Kotihoidon tuki 10.4.2014. Kela. Viitattu 1.3.2015. http://www.kela.fi/vanhempainvapaan-jalkeen_kotihoidon-tuki

- Kuokkanen, Helena 2014. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 9 - 82.
- Laine, Anne; Ruishalme, Outi; Salervo, Pirjo; Sivèn, Tuula & Välimäki, Päivi 2009. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Laine, Kaarina 2014. Lapsen sosiaalinen maailma päivähoitossa. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 83 - 124.
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 2002/504, 14.6.2002. Finlex. Viitattu 4.3.2015 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>.
- Laki lastensuojelusta 2007/417, 13.4.2007. Finlex. Viitattu 8.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Laki perusopetuksesta 1998/628, 21.8.1998. Finlex. Viitattu 8.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Laki päivähoitosta 1973/36, 19.1.1973. Finlex. Viitattu 8.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005/272, 29.4.2005. Finlex. Viitattu 21.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>
- Lastensuojelun käsikirja. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>
- Lämsä, Anna-Liisa 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Marjanen, Päivi; Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo 2013. Pienten piirissä, yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Moilanen, Pentti & Räihä, Pekka 2007. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 46 - 69.
- Nieminen, Verna, Ahkio, Maikki & Kivelä, Emma 2015. Lastenhoitajat, Karhen Ryhmis. Ylöjärvi. Henkilökohtainen tiedonanto 3.3.

- Nummenmaa, Anna Raija 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen. Teoksessa Risto Ruokolainen, Kirsi Alila (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 81 - 88. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3644.pdf
- Närvä, Helena 2010. Päiväkoti Sinituukun varhaiskasvatussuunnitelma. Diakoniamattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Päivähoitoa yli kuntarajojen 2015. Suomen kuntaliitto. Viitattu 6.3.2015. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/vasu/lph-hallinto/varhaiskasvatus-ohjeet/paivahoito-kuntarajat/Sivut/default.aspx>.
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus, erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Salminen, Hannele & Salminen, Jukka 1985. Lastentarha-toiminta- osa lapsuuden historiaa. Friedrich Fröbelin lastentarha-aate ja sen leviäminen Suomeen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. P-julkaisusarja No 17.
- Sipilä, Jorma; Rantalaiho, Minna; Repo, Katja & Rissanen, Tapio 2012. Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki. Tampere: Vastapaino.
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301,30.12.2014. Finlex. Viitattu 22.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Suomen kuntaliitto 2015. Viitattu 1.3.2015. <http://www.kunnat.net/fi/>
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Finlex. Viitattu 22.2.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/>.
- Tukimuodot 2015. Suomen kuntaliitto. Viitattu 6.3.2015. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/vasu/vaka-tukimuodot/Sivut/default.aspx>.
- Tuomi, Marika 2014. Vanhempien, lasten ja henkilökunnan näkemyksiä Tikkuvuoren päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Valtioneuvoston periaatepäätös 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriö.

- Viitattu 1.3.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113591/kasvatus.pdf?sequence=1>
- Vanhempainvapaan jälkeen 1.1.2014. Kela. Viitattu 1.3.2015. <http://www.kela.fi/vanhempainvapaan-jalkeen>
- Varhaiskasvatus 22.1.2015. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.3.2015. <http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Vilèn, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivèn, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Virolainen, Arja 2014. Varhaiskasvatus arjen toimintana. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 125 - 202.
- Voimaan tuleva laki varhaiskasvatuksesta 20.3.2015. Kuntaliitto. Viitattu 23.3.2015. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2015/Sivut/varhaiskasvatus.aspx>
- Väisänen, Tarja 2006. Ryhmis - Ryhmäperhepäivähoito tänään. Helsinki: Tammi.
- Välimäki, Anna-Leena 1999. Lasten hoitopuu, lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Zimmer, Renate 2011. Psykomotoriikan käsikirja, teoriaa ja käytäntöä lasten psykomotoriseen tukemiseen. Lahti: Vk-Kustannus.

KARHEN RYHMIS

LIITE 1 KYSELYLOMAKE VANHEMMILLE

Päiväkodin oman varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on ohjata päiväkodin toimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka määrittelevät varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua sekä varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. Lisätietoja löytyy mm. THL- nettisivuilta.

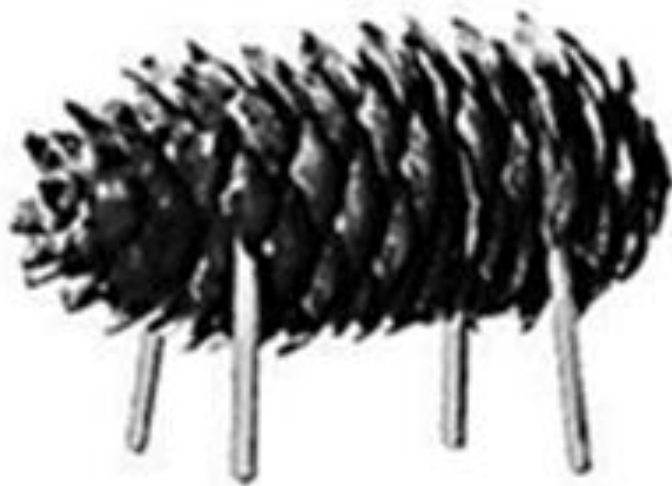
* Millaisena näette Karhen Ryhmiksen hoitopaikkana? Kuinka koette yhteistyön toimivan? Saatteko riittävästi tukea? Millaista tuki on?

* Minkä laista toimintaa haluaisitte lapsellanne olevan hoidossa?

*Vapaa sana. Kehittämideoita, risuja, ruusuja yms.

LIITE 2 Karhen Ryhmiksen varhaiskasvatussuunnitelma

KARHEN RYHMIS

Varhaiskasvatussuunnitelma

Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lähtökohdat yksikön hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudelle sekä niiden toteutuminen käytännössä. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on yhteistyötä lapsen kodin, hoitopaikan ja muiden verkostojen välillä. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.)

Ryhmiksen arvoja ovat:

- ♥ Kodinomaisuus
- ♥ Turvallisuus
- ♥ Suvaitsevaisuus
- ♥ Hyvät käytöstavat
- ♥ Hoito ja huolenpito
- ♥ Lapsen aito kohtaaminen
- ♥ Lapsen hyvinvointi
- ♥ Kasvatuskumppanuus
- ♥ Lapsen osallisuus

Ryhmiksen varhaiskasvatuksen periaatteina ovat:

- ♥ Turvallinen kodinomainen ympäristö
- ♥ Aikaa jokaiselle lapselle
- ♥ Hyvät vuorovaikutussuhteet Ryhmiksen ja lasten kotien välillä
- ♥ Lapsen kehityksen ja kasvun tukeminen lapsen tarpeiden mukaan
- ♥ Oppiminen leikin, laulun ja luovuuden keinoin niin, että oppiminen on mukavaa
- ♥ Yhteistyö mahdollisuuksien mukaan seurakunnan, eskarin ja koulun kanssa

Päämääränä ja tavoitteena on kaikin tavoin hyvinvoiva lapsi. Joka voi hyvin niin hoidossa kuin kotona. Ja joka viihtyy hoidossa sekä on terve ja tasapainoinen lapsi.

Hyvinvoinnin keskeisiä periaatteita ovat:

- ♥ Ymmärtäväinen, kannustava, tukeva, auttava, kehittävä, turvallinen ja tarkoituksen mukainen kasvatusympäristö.
- ♥ Lapsen kannustaminen onnistumiseen, omien taitojensa "ylittämiseen, jolloin lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Näin lapsen itseluottamus ja myönteinen minäkuva vahvistuvat ja kehittyvät
- ♥ Lapsen itsensä kehittäminen liikunnan, leikin, laulun ja luovuuden keinoin.
- ♥ Sujuva vuorovaikutus muiden lasten kanssa.
- ♥ Toimiva yhteistyö Ryhmiksen ja kotien välillä.

Hoito, kasvatus ja oppiminen:

Lapsen henkilökohtaiset tarpeet pyritään huomioimaan lapsen kehityksen mukaan eri osa-alueilla. Tuetaan lapsen oppimista erilaisin virikkein ja keinoin esim. liikunnan ja askartelun avulla. Huolehditaan lapsen perustarpeista, hyvinvoinnista sekä turvallisuudesta. Näin lapsista pyritään saamaan terveitä ja tasapainoisia.

Kasvun ja kehityksen tukeminen:

Lapselle tärkeää kasvun ja kehityksen kannalta on saada itse tehdä ja kokea asioita, mutta myös riittävästi apua ja neuvoja tarvittaessa. Erityistukea tarvitsevia lapsia pyritään tukemaan tarvittavalla tavalla ammattilaisten ohjeiden mukaan.

Kasvatusympäristö:

Ryhmiksen tilojen pitää olla asianmukaiset, niin että lapsilla on riittävästi tilaa, riittävät ja tarkoituksen mukaiset tarvikkeet esim. ruokailu ja lepo tilanteissa. Ryhmiksellä pitää olla tarpeeksi virikkeitä lapsen kehitystason mukaisesti. Ryhmiksen tilojen on oltava myös turvalliset, siistit ja hygieeniset.

Ryhmiksen omapiha pidetään turvallisena lapsille ja henkilökunnalle aitauksen, valaistuksen, hyväkuntoisten lelujen, hiekoituksen, lumen luomisen yms. avulla. Autoille on osoitettu oma alue erillään Ryhmiksen ulkoilupihasta. Ilmapiirin Ryhmiksessä tulee olla miellyttävä niin lapsille, kuin hoitajillekin. Niin, että lapsi tuntee olonsa turvallisiksi ja toivotuksi hoidossa.

Sosiaalinen ympäristö

Tärkein sosiaalinen ryhmä lapsille Ryhmiksessä ovat toiset lapset. Joiden kanssa lapset opettelevat erilaisia sosiaalisia taitoja erilaisin keinoin, kuten sujuvan leikki ja yhteisten sääntöjen noudattamisen avulla.

Myös hoitohenkilökunnalla on suuri rooli lapsen sosiaalisessa kasvussa: Olemalla sosiaalisena roolimallina niin kasvattamalla, auttamalla, ohjaamalla, kan-

nustamalla, huolehtimalla kuin turvallisen ilmapiirin luojana lapselle. Muita sosiaalisia ryhmiä lapsille ovat hoitoaikana seurakunnan kerhojen ohjaajat ja muut kerholapset. Eskarilaisille myös oma eskariryhmänsä, ope ja koulun muu henkilökunta.

Ryhmiksen toiminta käytännössä:

Ryhmiksellä hoitopäivä koostuu aamupalasta, vapaasta leikistä, ulkoilusta, ohjatusta hetkestä, satuhetkestä, "aamupiiristä", lounaasta, lepohetkestä, vapaasta askartelusta ja leikistä, välipalasta, ulkoilusta sekä vapaasta leikistä. Ryhmiksen ohjattu toiminta koostuu kädentaitojen harjoittamisesta, liikunnasta, musiikki ja leikki hetkistä.

Sisällösinä orientaatioina Ryhmiksen toiminnassa ovat:

- ☼ Matemaattinen orientaatio, joka on arjessa tapahtuvaa vertailua, päättelystä ja laskemista lapsille tutuilla ja kiinnostavilla asioilla.
- ☼ Luonnontieteellinen orientaatio, joka on lapsen kanssa ympäristön ilmiöiden havainnointia, tutkimista ja kokeilemistä.
- ☼ Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio, joka on lasten kanssa tutustumista menneisyyteen ja nykyisyyteen esineiden ja dokumenttien avulla.
- ☼ Esteettinen orientaatio, joka on havaitsemista, kuuntelemista, tuntemista luomista, kuvittelua ja intuitiota, näiden avulla lapsi saa aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia.
- ☼ Eettinen orientaatio, joka on arvojen ja sääntöjen opettelua.
- ☼ Uskonnollis- katsomuksellinen orientaatio, joka koostuu uskonnollisista, hengellisistä ja henkisistä asioista. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.)

Lasten kehityksen ja kasvun havainnointi sekä arviointi Ryhmiksellä

Lapsen kehitystä ja kasvua havainnoidaan Ryhmiksellä lapsen päivittäisessä toiminassa. Lapsen kasvua ja kehitystä koskevia asioita kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen kasvua ja kehitystä voi seurata hänen kasvunkansiostaan. Uutena toimintana Ryhmikselle lapsen kehityksen ja kasvun arviointiin on tulossa HALI- ja KEHU- menetelmät.

Ryhmiksen ja lasten vanhempien väliset vuorovaikutussuhteet:

Hyvät vuorovaikutussuhteet ovat tärkeä työkalu varhaiskasvatuksessa. Hyvien vuorovaikutussuhteiden ylläpitämiseksi on tärkeää jokapäiväiset kontaktit vanhempien ja Ryhmiksen hoitohenkilökunnan välillä., jolloin vaihdetaan "kuulumiset". Vuorovaikutussuhteita ylläpidetään myös kehityskeskusteluiden, henkilökohtaisen kasvatussuunnitelman ja kasvunkansion avulla. Tärkeää ovat myös yhteiset pelisäännöt ja niiden noudattaminen. Näin syntyy luottamus Ryhmiksen ja vanhempien välillä.

Ryhmiksen käyttämät varhaiskasvatuspalvelut ovat:

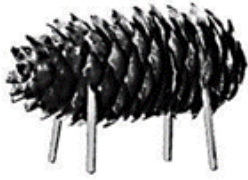
- ☼ Seurakunnan perhe- ja päiväkerhot
- ☼ Eskarilaisille Ylöjärven kaupungin järjestämä esikoulu
- ☼ Vanhempien suostumuksella ollaan tarvittaessa yhteydessä kaupungin neuvolaan, perhekeskukseen tai sosiaalitoimeen.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisen kannalta on tärkeää arvioida ja kehittää varhaiskasvatussuunnitelmaa aika ajoin tai tarpeen mukaan ja seurata sen toteutumista.

Myös henkilökunnan mahdollisuus kehittää ja kouluttaa itseänsä on tärkeää.

LIITE 3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma alle 3- vuotiaalle

KARHEN RYHMIS

LAPSEN VARHAISKASVA- TUS-SUUNNITELMA

Alle 3 -vuotiaalle

Lapsen nimi _____

Syntymäaika _____

Lapsen perheeseen kuuluvat _____

LAPSEN HYVINVOINTI

Kuvaile lapsesi luonteenpiirteitä ja vahvuuksia

Kuinka lapsen ruokailut sujuvat, millaista apua lapsi tarvitsee ruokailuun, millaisia ruokia lapsi syö kotona?

Käyttääkö lapsi vaippoja, käykö lapsi vessassa, millaista apua lapsi tarvitsee vessatouhuihin?

Lapsen päiväunen tarve, nukkumistavat

Kuinka lapsen pukeminen ja riisuminen sujuu, millaista apua lapsi tarvitsee pukemiseen ja riisumiseen?

Ryhmiksen näkemys perushoitotilanteista

Kuinka paljon lapsi ulkoilee ja liikkuu kotona?

Lapsen ulkoilu ja liikkuminen Ryhmiksellä

Vanhempien toiveet päiväkodille perushoitotilanteissa

Yhdessä sovittavat toimintatavat perushoitotilanteisiin ja niiden toteutuminen

LAPSEN KASVU, KEHITYS JA VUOROVAIKUTUSSUHTEET

Kuvaile lapsesi kasvua ja kehitystä (esim. puheen ja kielen kehitys, liikkuminen)

Ryhmiksen näkemys lapsen kasvusta ja kehityksestä

Miten lapsi toimii vieraiden aikuisten ja muiden lasten kanssa?

Kuvaile lapsesi leikkiä, millaisia leikkejä lapsi mielellään leikkii?

Oletteko jostakin lapsenne asiasta huolissanne?

Vanhempien toiveita Ryhmikselle liittyen lapsen kasvun, kehityksen ja vuorovaikutussuhteiden tukemiseen

Yhdessä sovitut toimintatavat lapsen kasvun ja kehityksen sekä vuorovaikutussuhteiden tukemiseen ja niiden toteutuminen

YHDESSÄ KESKUSTELTAVIA ASIOITA

- * Miten lapsi omien sanojensa mukaan viihtyy päivähoitossa?
Mikä on vanhempien kokemus asiasta?
- * Miltä päivähoitossa aloittaminen on lapsen kertoman mukaan tuntunut ja miten vanhemmat ovat sen kokeneet? / Miten päivähoitovuosi on sujunut lapsen /vanhempien mielestä?
- * Vanhempien odotukset keskustelulle

Vanhempien kanssa pidetty keskustelu (pvm) _____

Vanhemman allekirjoitus

Päivähoidon työntekijän allekirjoitus _____

Seurantakeskustelu (pvm) _____

Vanhemman allekirjoitus. _____

Päivähoidon työntekijän allekirjoitus _____

VANHEMPIEN LUPAILMOITUS

Ryhmis tekee tarvittaessa yhteyttä lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen liittyvissä asioissa kunnan eri tahojen kanssa. Yhteisistä palavereista tms. ilmoitamme erikseen myös vanhemmille.

Lapseni _____

kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista saa keskustella

lastenneuvolan _____

perhekeskuksen _____

sosiaalipalveluiden _____ kanssa

Lapseni saa osallistua seurakunnan tilaisuuksiin ja toimintaan _____

Lastani saa valokuvata / videoida

muiden lasten haltuun jäävässä dokumentissa _____

päivähoidon julkaisuissa _____

sanomalehtiin/ internetiin _____

Päiväys _____

Allekirjoitus _____

LIITE 4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma 3-5 vuotiaalle

KARHEN RYHMIS

LAPSEN VARHAISKASVATUS-SUUNNITELMA

3-5-vuotiaalle

Lapsen nimi _____

Syntymäaika _____

Lapsen perheeseen kuuluvat _____

LAPSEN OMA OSUUS *(lapsi on mukana osan aikaa keskustelussa)*

KESKUSTELTAVIA ASIOITA

- * Lapsi kertoo mikä hänelle on tärkeää päivähoidossa
- * Lapsi kertoo lempipuuhistaan, parhaista leikeistä ja viihtymisestään päivähoidossa aikuisten avustuksella

Lapsen toiveita päivähoidolle

LAPSEN HYVINVOINTI

Kuvaile lapsesi luonteenpiirteitä, vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita

Kuinka lapsen ruokailut sujuvat, millaisia ruokia lapsi syö kotona?

Lapsen tavat, tottumukset ja avun tarve pukemisessa, wc-tilanteissa ja päivälevolla

Ryhmiksen näkemys perushoitotilanteista

Kuinka paljon lapsi ulkoilee ja liikkuu kotona?

Vanhempien toiveet Ryhmikselle perushoidolle ja ulkoilulle

Yhdessä sovittavat toimintatavat perushoitotilanteisiin ja ulkoiluun ja niiden toteutuminen

LAPSEN KASVU JA KEHITYS

Kuvaile lapsesi

puheen ja kielen kehitystä (esim. puheen ymmärtäminen, sanallinen kertominen itsestä)

tunteiden ja mielialojen ilmaisua

kädentaitoja (esim. piirtely, saksilla leikkaaminen, haarukan ja veitsen käyttö)

liikkumista ja motoriikkaa

Ryhmiksen näkemys lapsen kehitykseen liittyvistä asioista

Oletteko jostain lapsenne asiasta huolissanne?

Vanhempien toiveita päiväkodille liittyen lapsen kasvuun ja kehitykseen

Yhdessä sovitut toimintatavat lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen ja niiden toteutuminen

VUOROVAIKUTUSSUHTEET AIKUISIIN JA LAPSIIN

Perheen kesken parhaita hetkiä ovat

Missä tilanteissa syntyy erimielisyyttä lapsen ja vanhempien välillä?

Miten lapsi toimii vieraiden aikuisten ja muiden lasten kanssa?

Kuvaile lapsesi leikkiä, millaisia leikkejä lapsi mielellään leikkii?

Vanhempien toiveita päiväkodille liittyen lapsen leikki-tilanteisiin ja vuorovaikutussuhteisiin

Ryhmiksen näkemys leikki-tilanteista ja vuorovaikutussuhteista

Yhdessä sovitut toimintatavat lapsen leikin ja vuorovaikutussuhteiden tukemiseen ja niiden toteutuminen

YHDESSÄ KESKUSTELTAVIA ASIOITA

- * Miltä päivähoitossa aloittaminen on lapsen kertoman mukaan tuntunut ja miten vanhemmat ovat sen kokeneet?
- * Miten päivähoitovuosi on sujunut lapsen / vanhempien mielestä?
- * Vanhempien odotukset keskustelulle

Vanhempainkeskustelu pidetty (pvm) _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Päivähoidon työntekijän allekirjoitus _____

Arviointi/ seurantakeskustelu pidetty (pvm) _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Päivähoidon työntekijän allekirjoitus _____

VANHEMPIEN LUPAILMOITUS

Ryhmis tekee tarvittaessa yhteyttä lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen liittyvissä asioissa kunnan eri tahojen kanssa. Yhteisistä palavereista tms. ilmoitamme erikseen myös vanhemmille.

Lapseni _____

kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista saa keskustella

lastenneuvolan _____

perhekeskuksen _____

sosiaalipalveluiden _____ kanssa

Lapseni saa osallistua seurakunnan tilaisuuksiin ja toimintaan _____

Lastani saa valokuvata / videoida

muiden lasten haltuun jäävässä dokumentissa _____

päivähoidon julkaisuissa _____

sanomalehtiin/ internetiin _____

Päiväys _____

Allekirjoitus _____